

Dört Mezhebe Göre İslam Fıkhı 1 Taharet Kitabüt Tahre Temizlik Bölümü

– Polat Akyol · 01 Ağustos 2020

DÖRT MEZHEBE GÖRE İSLAM FIKHI- 1

TAHARET

KİTABÜ'T-TAHÂRE (TEMİZLİK BÖLÜMÜ)

Mukaddime:

Rahmân ve Rahîm olan Allâh'ü Teâlâ'nın Adıyla...

Hamd, Allâh'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfîret dileriz. Nefislerimizin şerrinden ve amellerimizin kötülüğünden O'na sığınırız. O'nun hidâyete erdirdiğini hiç kimse sapıramaz, sapırdığını ise hiç kimse hidâyete erdiremez. Şehâdet ederim ki, Allâh'tan başka ibâdeteye lâyık hiçbir ilâh yoktur. Ve yine şehâdet ederim ki, Muhammed aleyhisselâm O'nun kulu ve Rasûlü'dür...

Bundan sonra:

FIKIH İLMİ VE MEZHEBLER

İslâm Hukuku ilminin özel adı olan "Fıkıh" lügatte bilmek, anlamak, şuurlu olarak idrak etmek, bir şeyin künhüne vâkıf olmak, kapalı bir şeyin hakikatine nüfuz edebilmek, kendisine hüküm taalluk eden gizli bir mânâyı kavrayabilmek gibi anlamları ifade eder. Fıkıh'ın ıstılahtaki anlamı ise: "İnsanın amel yönünden lehine ve aleyhine olan şer'î hükümleri bilmesi" demektir. Diğer bir tarife göre de: "Uygulamaya, yani ibâdet, kulluk ve muamelâta ilişkin şer'î hükümleri ayrıntılı delilleriyle bilmek"ten ibarettir. İşte bu hükümleri böylece bilen kişiye de "Fakın" adı verilir. Öyleyse "Fıkıh İlmî", amellere ilişkin şer'î hükümleri ayrıntılı delilleriyle bildiren ilimdir. Tarifinden de anlaşılacağı üzere bu ilim, dinî, siyâsî ve medenî hayatın bütün hususlarını en geniş bir biçimde içine almakta olup, hem ibâdetlerde, hem de aile, miras, emval ve ukûd gibi sosyal hayat münâsebetleri gereği olan bütün uygulamalarda (muamelât) yapılacak veya sakınılacak cihetlere dâir hükümleri içerir. Bundan başka ceza hükümleriyle muhakeme usullerine ve nihayet devletin idaresi ve teşkilâtıyla, savaş hukukuna taalluk eden hükümler de fıkhın kapsamı içindedir. Bütün bu konulardaki şer'î hükümlerin çıkarılması için elimizde dört asıl kaynak vardır. Çıkarılacak bütün kazâî hükümlerin, şer'an muteber olabilmeleri için, mutlaka bunlara dayanmaları gerekir. Fıkıh usûlünün prensiplerini teşkil eden bu dört asıl kaynak şunlardır:

1- Kitâb

2- Sünnet

3- Kıyâs

4- İcmâ

Buradaki “Kitâb”tan kasıt, son peygamber Hz.Muhammed (s.a.s.) e Allahü Teâlâ tarafından Cebrail vâsıtasıyla vahyedilmiş olan Kur'an-i Kerim'dir. “Sünnet”, Rasûlü Ekrem (s.a.s.) efendimizin söz, davranış ve uygulamalarının toplamını ifade eder. “Kıyâs”, bir şeyde sabit olan hükmün benzerini, o hükmün içtihadı sebebinin taşıması cihetiyle, diğer bir şeyde de bir rey ve icthad neticesi olarak ortaya koymaktır. “İcmâ” ise, bir asırda bulunan İslâm müctehidlerinin şer'î bir hüküm üzerinde ittifak etmeleridir. Bir akli hüküm veya bilinmesi yalnız sarîh nakle dayalı olan şeyler hakkındaki ittifaka icmâ adı verilmez. Âlemin sonradan yaratılmış olmasına, kıyametin vukuuna ait ittifaklar gibi. Çünkü bunlar zaten Kur'an'da açıkça belirtilmektedir. Aynı zamanda avamın bir konu hakkındaki ittifakları da icmâ sayılmaz. Şer'î hükümlerin ilk tebliğcisi şüphesiz ki Rasûlü Ekrem (s.a.s.) dir. O, îlâhî vahye mazhar seçkin bir insan olması dolayısıyla bütün dinî hükümlere tam anlamıyla vâkıftı. Onun ulvî huzurundan feyz alan ashab-ı güzîn de şer'î delillerin ve hükümlerin bütün inceliklerini biliyorlardı. Çünkü ortaya çıkan her türlü meseleyi kendisine soruyor ve cevabını da en tatmin edici bir şekilde alıyorlardı. Ashab-ı Kiram'a yetişip “tabiîn” unvanını alan birçok büyük insan da, Peygamber efendimize yakın bir zamanda dünyaya gelmiş olduklarından İslâm'ın bütün hükümlerine mükemmel bir şekilde âşinâ bulunuyorlardı. Tabiîn'in son zamanlarına doğru İslâm dünyası genişlemeye başlamış, çeşitli ırklara mensup birçok kavimler İslâmiyetle şereflenmişlerdi. İslâm topraklarının genişlemesi, müslümanların çoğalması ve zamanın ilerlemesiyle sosyal hadiseler günden güne artıyor, çeşitli cereyanlar ortaya çıkıyor ve birçok meseleler çözüme ve açıklamaya muhtaç bulunuyordu. İşte bu durum karşısında İslâm bilginlerinin olağanüstü derecedeki çalışmaları başladı, birçok ilimler tedvin edildi. İlk olarak hadîs, fıkıh ve usûl-i fıkıh ilimleri metodlu bir şekilde kurularak bu konuda her biri kendine has özellikler taşıyan ve birer hukuk okulu olan fikhî mezhepler ortaya çıktı. “Mezheb” kelimesi lügatte, gidilecek yol veya yer anlamına gelir. İstılahta ise “İmamların seçtikleri meslek, yol ve sistem”, demektir. Elinizdeki kitabın konusuyla ilgili olan fikhî mezhepler tebe-i tabiîn devrinden itibaren ortaya çıkmışlardır. Hanefî, Şafîî, Hanbelî ve Malikî mezhepleri ise bunlar arasında en yaygın ve bağlıları en fazla olan mezheplerdir. Okuyucunun bu dört mezheb hakkında fikri olsun diye bu mezheb ve onların İmamları hakkında genel bilgiler verildi. 3 (Abdurrahman Cezîrî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkıhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: XVII-XVIII.)

Taharetin Tanımı:

“Taharet” lügatte, maddî olsun manevî olsun bütün kirlilerden ve pisliklerden temiz ve uzak olmaktır.

Bu cümleden olmak üzere İbn Abbâs (r.a.) dan şöyle bir hadîs rivayet edilmektedir:

Peygamber Efendimiz, hasta ziyaretine gittiğinde şöyle derdi:

“Zararı yok, inşallah (bu hastalık günâhları) temizleyicidir.” 10 (Buharî, Merdâ, Bab: 10-14; Menâkıb, Bab:

25).

Bu hadîsteki “tahûr” kelimesi “fatûr” vezninde olup günâhlardan temizleyen anlamına gelmektedir. Resûlullah (s.a.s.), hastalığın günâhları temizlediğini haber vermiştir. Günâhlar ise manevî kirlerdir. “Tahâret'in karşıtı “Necâset'tir. Necaset ise lügatte, maddî-mânevî pislikler anlamına gelmektedir. Günâhlara “manevî necaset” denmektedir. Necaset masdarının mazî fiili olan deki cim harfi hem esreli, hem üstünlü, hem de ötreli olarak okunabilir. Muzârî fiili olan de ise cim harfi hem üstünlü, hem de ötreli olarak okunabilir. Mastarı “necâsetün”, ism-i faili olan kelimesinde ise cim harfi hem üstünlü, hem de esreli olarak okunabilir. Üstünlü olarak okunmasına şu âyet-i kerîmeyi örnek olarak gösterebiliriz:

“Ey imân edenler, müşrikler ancak bir necistir.” 11 (Tevbe: 9/28.)

Fıkıh kitaplarındaki terminolojiye göre taharet ve necasetin tanımına gelince, bunda mezheplerin detaylı görüşleri vardır.

Hanefiler dediler ki: Taharet, şer'an hadesten ve pislikten temizlenmek demektir. Temizlenmek kelimesi, kişinin bizzat kendi eylemiyle temizlenmesini olduğu kadar sözgelimi, üzerindeki pislige su dökülmesiyle kendiliğinden temizlenmesi anlamını da kapsamaktadır. Hades kelimesi de küçük hades dediğimiz yellenmek ve diğer abdest bozucu hususların yanı sıra, büyük hades dediğimiz guslü gerektiren cünüplük anlamını da kapsamaktadır. Böylece Hanefiler “hades”i tanımlarken onun, bazı organlara veya tüm bedene vâki olup tahareti gideren Şer’î bir nitelik olduğunu söylerler. Şeriat koyucu tarafından maddî necaset gibi hadesin de insanı namazdan alıkoyan bir necaset olarak vasıflandırılması dolayısıyla bazılarınca hades'e, “hükmi necaset” de denilmiştir. Böylece necasetin, taharetin karşıtı olarak, hades ve pislikten ibaret olduğu ortaya çıkmış oluyor. Ama lügatte necaset; kan, sidik, insan tersi ve benzeri maddî günâhlar gibi manevî pislikler anlamına da gelmektedir. Fıkıhçılara gelince onlar hadesi, manevî şeylere mahsûs bir durum olarak telâkki etmişlerdir. Ki o da şerîat koyucu tarafından cünüplük sırasında bütün bedene, yellenmek ve benzeri abdest bozucu şeylerden birinin vukua gelmesi halinde abdest organlarına vâki olan şer’î bir nitelik olarak tavsîf edilmiştir. Pislîği de kan ve benzeri, şer'an kirli sayılan cisimlere mahsus saymışlardır. Adamın biri çıkıp da şöyle bir görüş ortaya atabilir; “Allah'a yaklaşmak ve daha fazla sevâb kazanmak gayesiyle abdest üzerine abdest almak bu tanımın dışında kalmaktadır. Çünkü ikinci abdest bir temizlenme olmasına rağmen ne bir hadesi, ne de bir pislîği ortadan kaldırmamaktadır.” Buna şu karşılığı verebiliriz: Sevâb kazanmak amacıyla abdest üzerine abdest almak her ne kadar bir hadesi ortadan kaldırmıyorsa da, manevî kirler mâhiyyetinde olan küçük günâhları silip götürmektedir. Bilindiği üzere lügat anlamı itibariyle pislik, manevî, kirleri ifade etmektedir. Fıkıhçılar, pislîği her ne kadar maddî kirler olarak ele alıyorsa da şunu da söylemektedirler: Manevî kirlerin giderilmesine taharet denir. Bu itibarla abdest üzerine abdest almak bir taharettir, bir temizlenmedir. Bunun aksini düşünecek olursak: Yellenmenin ve meni gelmeksizin erkeğin kadına çıplak olarak sarılmasının abdest bozucu şeylerden olmaması gerekir. Aynı zamanda menî akmasının da guslü gerektirmemesi icâb eder. Bunlardan birincisine gelelim: Yellenmek maddî bir necaset değildir. İkincisine

gelince menî temizdir. Necis olduğunu varsayacak olursak onun necisliği, insanın sidik ve tersinin necisliğinden daha fazla değildir. Akla bakacak olursak meninin sadece çıktığı yeri yıkamak gerekecektir. Evet, bu iddiaları şöyle cevaplandırabiliriz: Önce bu sözü söyleyen, ibâdetin mânâsından habersizdir. İbâdetin emarelerinden bihaberdir. Zîrâ ibâdetten maksat, kalb ve diğer organların tam teslimiyetiyle belirtilen ölçülere uygun olarak Allah'a yönelmektir. Hiçbir şahsın, Allah tarafından belirtilen ibâdet ölçülerinin dışına çıkmaya yetkisi yoktur. İbâdetin şekil ve emareleri üzerinde kişinin tartışmasında bir fayda da yoktur. Ancak karşılaştığı bazı zorluklar ve imkânsızlıklar dolayısıyla bir kısım toleranslara sâhib olabilir. Gücü yettiği kadarıyla mükellefiyetlerini talep etme hakkı vardır. Bunlardan başka şekil ve ölçülere gelince bunları sadece bir tek ma'bûd olan Allah'a bırakmak gerekir. Bu, hiçbir gizliliği olmayan apaçık bir meseledir. Hatta âdet gereği olarak bazı insanların birbirlerini ağırlamaları bile bu toleranslardandır. Hükümdarların insanlara uyguladıkları kabul resimleri de çok meşakkatli olmadıkça maneî bir sorumluluğu gerektirmez. Şerîat koyucu, büyük veya küçük hades halinde olduğunuzda namaz kılmayın demişse, bizim: "Ama neden?" demeksizin bu emre uymamız gerekir. Eğer böyle dememiz caiz olsa idi aynı zamanda: "Niçin namaz kılacağız?" diye sormamız da normal olacaktı. Zira bu iki söz arasında hiçbir fark yoktur. Her ikisi yani normal durumda namaz kılma emriyle hades hâlinde namaz kılmama emri bizim için ibâdet sayılmaktadır. Bu emirlere uymak, Allah'a teslimiyetin bir nişânesidir. Abdest almaya, gusül yapmaya, namaz kılmaya muktedir olmadığımızda ne yapacağız? Teyemmüm niçin meşru kılındı? Oturarak veya yan gelerek namaz kılmaya niçin ruhsat verilmiştir? Gibi soruları ortaya atıp münakaşasını yapmaya hakkımız vardır. İbâdeti tartışmaksızın sadece Allah için yapmamız, üzerimizdeki ilâhî haklardan biridir. Ama günlük hayatımızdaki muameleler ve şahsî haller buna benzemez. Bunlar, bizim yaşantımızla ilgili olduklarından, her birinin sebep-i hikmetini öğrenmek ve detayları üzerinde tartışmak hakkımızdır. Mâkul olan bu görüş doğrultusunda İslâm âlim ve düşünürleri demişlerdir ki: Şerîatin her meselesinin kendine özgü, akla yatkın bir hikmeti ve anlayana açık bir sırrı vardır. Bu, anlayana açık, anlamayana ise gizlidir. İbâdetlerle muameleler arasında bu hususta bir ayırım yoktur. Şimdi de yukarıda geçeri iki safsatayı cevaplandırmaya çalışalım:

a- Yellenmek maddî olarak da bir pisliktir. Bu, tartışma götürmez bir gerçektir. Evet, her ne kadar görme duyusuyla hissedilmiyorsa da koklama duyusuyla hissediliyor. Dışarıya çıkmadan önce maddî pisliklerden geçip gelmektedir. "Yellenmek abdesti bozmadır. İnsanın sidiği ve tersinin sadece çıktıkları yerleri yıkamak gerekir" diyene şunu söylemek gerekir: "Haklısın. Kişinin tüm yaşamı boyunca sadece bir kez yıkanması gerekir. Zîrâ uyku necaset değildir. Yellenmek necaset değildir. İdrar ve ters, sadece mahallî bir necaset olup çıktıkları yeri yıkamak gerekir." Aslında bu söz, hiçbir değeri olmayan fâsid bir sözdür. İşin hakikatine bakacak olursak Yüce Allah'ın, abdesti farz kılmasında birçok menfâatler olduğunu anlarız. Bu menfâatlerin bir kısmını duyularla hissedip müşahede edebiliriz. Kirlenmeye maruz kalan dış organlarımızı özellikle ağız ve burnumuzu temizlemek gibi... Bu menfâatlerin bir kısmı da maneîdir: Allah'ın emrine itaat edip tam bir teslimiyetle O'na yönelmekle kişinin kendisini yaratanın ululuğunu hissetmesi. Kötülüklerden ve yasaklardan alıkonması gibi... Bütün bu saydıklarımız hem dünya hem de âhirette insanın yararına olan hususlardır. Şayet yukarıda sayılan sebeplerden ötürü abdest bozulmuyorsa abdestin meşruiyeti ve faydası heder edilmiş olur.

b- Gelelim ikinci safyataya: İnsanın sidik ve tersim meniyle kıyaslamak fâsid olduğu açıkça bilinen bir kıyastır. Çünkü menî, bütün bilginlerce kabul edilen görüşe göre bedenin tüm organlarından çıkmaktadır. Ve çoğunlukla da özel bir çabadan sonra çıkmaktadır. Ayrıca çıktıktan sonra da bedende açıkça hissedilen bir gevşeme vukua gelmektedir. Gusül yapmanın da bedene eski zindelîğini iade ettiği, kaybettiği bazı şeyleri tekrar kazandırdığı ve bedene yapışan bazı artıkları temizlediği bedahet derecesinde bilinmektedir. Bütün bunlarla beraber cünüplüğün peşi sıra gusül yapmanın zorunlu kılınması İslâmiyet'in güzelliklerinden biridir. İnsan, kadınsız yapamayacağına göre, hanımıyla ilişki kurduktan sonra da bedenini temizlemesi gerekecektir. Ama bunun tersine cünüblükten sonra gusül mecburî olmasaydı insanın bedeni tembelleşecek, pislikler altında kalacak ve pis kokusuyla başkalarını da rahatsız edecekti. Bütün bunları anlattıktan sonra meniye, özel bir çaba harcamaksızın tüm bedenden değil de sadece belirli bir yerden ve mütâd vaziyette her zaman tekerrür eder şekilde çıkan sidikle kıyaslamak nasıl mümkün olacaktır? Buradaki kıyas, bütün bakımlardan fâsid bir kıyastır. Her halükârda insanın, ibadetlerini, hepsi de menfâat olsa dünyevî bir menfâat beklemeksizin sırf Allah rızâsı için hâlis bir kalbe edâ etmesi gerekmektedir.

Mâlikiler dediler ki: Taharet, hükmî bir nitelik olup, o niteliği kazanana üzerindeki elbisesiyle kılacağı yerde namaz kılma ruhsatını temin eder. Hükmî nitelik derken itibarî nitelik kasd edilmektedir. Veyahutta şeriat sahibi tarafından namaz ve diğer ibâdetlerin sıhhati için şart olarak takdir edilen mânevi bir nitelik kasd edilmektedir. Bu niteliği küçük ve büyük hadesten temiz olmakla elde eden şahıs, namaz kılma ruhsatını temin etmiş olur. Kılacağı yer, pisliklerden temiz olmakla bu mânevi niteliğe sâhip olur. Ki orada da namaz kılmak caiz olur. Üzerine giymiş olduğu elbise de pisliklerden temiz olmakla bu mânevi niteliğe sahip olur. Ki o elbiseyle de namaz kılması caiz olur. Her halükârda taharet maneî bir durum olup duyularla algılanamaz. Bu perspektiften bakıldığında taharete karşıt iki husus meydana çıkmaktadır.

a- Necaset: Hükmî bir nitelik olup bu niteliği, üzerindeki elbisenin veya namaz kılacağı yerin temiz olmaması nedeniyle üzerinde taşıyan kimsenin namaz kılma ruhsatı (geçici olarak) iptal edilmiş olur.

b- Hades: Bu da hükmî bir nitelik olup bu niteliğe sahip kişinin namaz kılmasına cevaz yoktur. Şu anlamda ki necaset, takdirî bir sıfat olup bazen elbisede olur ki onunla namaz kılınmaz. Bazen namaz kılınacak yerde olur ki, orada namaz kılınmaz. Ve bazen da kişinin şahsında olur ki buna "hades" denir. Ve bu kişinin namaz kılmasına da müsâade yoktur. Her halükârda hades, şeriat koyucu tarafından takdir edilen hükmî bir niteliktir ve ileride de açıklanacağı üzere bu terim, abdesti bozan unsurlar için de kullanılır. "Necaset" terimi de kan, sidik ve benzeri cisimler için kullanılır.

Şafililer dediler ki: Şeriat lisanında taharet iki anlama gelir:

a- Farz olan abdest, gusül, teyemmüm, necasetin giderilmesi veya bu mânâ ve şekilde nafîle kasdıyla yapılan teyemmüm, gusül ve abdest üzerine abdest alma gibi yapılan bir işlemdir. Ki bu vesileyle insan namaz kılma ruhsatını elde etmiş olur. Sözgelimi abdest niyetiyle yüze (ve diğer abdest organlarına) su vurmaya taharet diyebiliriz. Taharet kelimesi, temizlik işini yapan kimsenin eylemini ifade eden bir isimdir. (Mastardır). Yukarıda sözünü ettiğimiz bu mânâ ve şekilde nafîle kasdıyla yapılan gusül ve abdest

üzerine abdest alma hususuna gelince bu, şeriatçe kabul edilen itibarî bir taharettir. Gerçek bir taharet değildir. Bununla beraber namaz (veya diğer ibâdetleri edâ etme) ruhsatı bunlarla elde edilmiş değildir. Çünkü söz konusu ruhsat, daha önceki abdest ile elde edilmiştir. Bu ruhsatı insan, nafîle niyetiyle yapılan gusülle de elde edemez. Zira kişi, cünüp olduğunda gusletmesi vâcib olur. Nafîle niyetiyle yapılan gusül, vâcib olan guslün yerine geçmez. Dolayısıyla bu ifadeleri taharetin tanımına almak, zorunlu hale geldi. Ki taharetin tanımındaki unsurlardan hiçbiri dışarıda kalmasin.

b- Taharet: Hades halini ortadan kaldırmak ve necaseti gidermektir. Veya bu mânâ ve şekilde nafîle niyetiyle yapılan gusül ve teyemmümler de taharetin tanımına girer. Taharet yani temiz olma hali, kişinin temizlik eylemini yapmasından sonra kazandığı maneî bir niteliktir. Hades hali abdest ile eğer (hades) büyük ise gusülle ortadan kalkar. Ortadan kalkması da kişinin temizlenme eylemine bağlıdır. Abdest alan veya gusleden kişi, temizlenme işini yapıyor demektir. Vücudunun organlarını yıkarken de necasetler giderilmiş olur. Ki taharettten kasd edilen mânâ da budur. Taharet kelimesini yani temiz olma hâlini bu durumda normal olarak, temizlenme işini yapan şahsa ait kılmamız gerekir. Ama taharet mastarını fiile ait kılacak olursak bu, mecazî bir anlam ifade eder.

Hanbeliler dediler ki: Taharet, şeriat dilinde hades hâlinin veya bu mânâdaki bir durumun ve necasetin giderilmesi, hükmünün ortadan kaldırılması demektir. Hades hâlinin giderilmesinden maksat, namaz ve diğer ibâdetleri engelleyen niteliğin ortadan kaldırılması demektir. "...Bu mânâdaki bir durumun..., giderilmesi" kaydından gaye, hadesin değil de hadese benzer bir durumun ortadan kaldırılması demektir. Meselâ cenazeyi yıkamakla ortadan hades diye bir şey giderilmiyor. Ne var ki cenazenin yıkanması bir kulluk vecibesidir. Bunun gibi abdest üzerine abdest almak, zaruret yokken nafîle niyetiyle gusletmek de hades hâlini ortadan kaldıran abdest ve gusül mânâsında ele alınmaktadır. Ancak bunun her ikisi de yapıldıklarında herhangi bir hades hâlini ortadan kaldırmış olmuyorlar. "... Necasetin giderilmesi..." sözünden amaç da, ister kişinin kendi eylemiyle yaptığı, meselâ necaset değen yeri yıkaması gibi veya hiç kimsenin müdahalesi olmaksızın şarabın kendiliğinden sirkeye dönüşmesi gibi temizlenme veya temizleme durumudur. "...Hükmünün ortadan kalkması..." kaydından maksat, hades hâlinin veya pisliğin hükmünün ortadan kalkmasıdır. Ki bu da toprakla mümkün olur. Meselâ hadesten veya pislikten ötürü teyemmüm etmek gibi. Hades ve pisliğin hükmü, kişinin namaz kılamamasıdır. Bu da teyemmüm ile ortadan kalkmış olur. 12 (Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 7-12.)

Taharetin Kısımları:

Taharetin tanımında mezheplerin ayrıntılı görüşlerini birer birer anlattık. Bu görüşler bazı bakımlardan her ne kadar birbirlerinden ayrılıyorlarsa da bunlar arasında taharetin anlamı ve tanımına dâir üzerinde ittifaka vardıkları bir noktayı herhalde bulabiliriz. Ki o da taharetin, şeriat sahibi tarafından takdir edilen itibarî bir nitelik olduğudur. Bu nitelik, namazın sahih olması için bir şarttır. Bu nitelik, kapların kullanılması ve yemeklerin yenebilmesi için bir cevaz şartıdır. Şeriat koyucu, kişinin namazının sahih

olabilmesi için bedeninin taharet niteliğiyle nitelenmesini, bir yerde namaz kılabilmesi için o yerin taharet niteliği ile nitelenmesini (temiz olmasını), yiyeceği yemeğin dahî helal olması için taharet niteliğiyle nitelenmesini şart koşmuştur. Taharetin aslı hakikatte tek şeydir. Ancak hades ve pislik gibi kendisine izafe edilen veya kendisinin sıfat olarak takıldığı şeyler dolayısıyla iki kısma ayrılmaktadır. “Necasetten taharet” ve “Hadesten taharet”. Necasetten taharet, şeriat koyucu tarafından namaz kılana (ve diğer ibâdetleri yapana) şart koşulmuştur. Buna göre namaz kılacak kişinin vücûdu ve elbisesi pisliklerden (necasetten) arındırılmış olacaktır. Buna ek olarak vücûdu hadesten de taharet içinde, temiz olmalıdır. (İbâdet, yapabilmesi için) bu iki durumda da temiz bulunmak gerekli olmaktadır. Bu itibarla taharetin bu birinci kısmı kendi arasında iki şikka ayrılmaktadır. Necasete gelince bu, ileride de açıklanacağı üzere kan, sidik ve benzeri şeyler gibi şer'an pis sayılan cisimlerdir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi necaset; elbiseye, bedene veya herhangi bir yere isabet etmiş olabilir. Ayrıca taharet, kendisinin sıfat olduğu şeyler grubunda da iki şikka ayrılmaktadır:

1- Aslî taharet,

2- Arızî taharet.

Aslî taharet: Temiz olan eşyaların yaratılışlarında bulunan taharettir. Toprak, su, demir ve diğer madenler gibi. Bunlar ileride de açıklanacağı gibi aslî yaratılışlarında temiz olan cisimlerdir. İlk yaratıldıklarında temizlik niteliğini kazanmışlardır.

Arızî taharet: Temiz olan eşyalara necaset bulaştıktan sonra o necasetin temizlenmesine arızî taharet denir. Arızî denmesinin sebebi, ileride necasetin giderilmesi bahsinde de görüleceği gibi bu, temizliğin su toprak ve diğer temizleyici unsurlar sayesinde elde edilmesinden ileri gelmektedir. Hadese gelince, bu da îtibârî bir nitelik olup şeriat sahibi, cünüplük esnasında insan bedeninin tümünü

bu sıfatla nitelendirmiştir. Su akıtmak, yellenmek ve abdest bozucu diğer durumlardan birinin vukû bulması esnasında beden (abdestle ilgili) bazı organları da bu sıfatla nitelendirilmiş olur. Bunlardan birincisine “büyük hades hali”, ikincisine de “küçük hades hali” denir. Birincisinden temizlenmek gusül ile mümkün olur. Aybaşı ve nifastan sonra lohusalık hali de bu statüye tâbidir. Sâri bu iki hâli, beden tüm organlarıyla ilgili hükmî bir sıfat olarak takdir etmiştir. Bu iki halde cünüplükte olduğu gibi namaz kılınmaz; diğer ibâdetler de yapılamaz. İkincisinden (küçük hades halinden) temizlenmek de abdest almakla mümkün olur. Su bulunmadığı veya bulunup da kullanılmadığı zaman bunların yerine teyemmüm yapmak yeterlidir. Bu konuyla ilgili anlatacaklarımızı şu tertibe göre sıralayabiliriz: 13 (Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 12-13.)

Temiz Şeyler Bahsi:

Tahâret'in, “hadesten taharet” ve “necasetten taharet” olmak üzere iki kısma ayrıldığını, necasetin fakîhlere göre pis şeyler olduğunu öğrendikten sonra bazı necis maddeleri ve bunların karşıtı olan temiz maddeleri misallendirmeye çalışalım. Ayrıca affedilen (ibâdetlere engel olmayan) necasetleri ve bunların temizlenmesi keyfiyetini anlattıktan sonra da temiz olan şeyleri anlatmaya çalışacağız. Çünkü eşyada aslî

olan, -necis olduğu herhangi bir delille ispatlanmadıkça- temiz olmaktır. Temiz şeyler, sayılamayacak kadar çoktur. Meselâ insan, canlı olsun ölü olsun temizdir.

Allâh Subhânehu ve Teâlâ, şöyle buyurmaktadır:

“Andolsun ki biz âdemoğullarını üstün bir izzet ve şerefe mazhar kılmışızdır” 14 (İsrâ: 17/71) buyurmaktadır.

“Ey îmân edenler, müşrikler ancak bir necistir” 15 (Tevbe: 9/28)

âyet-i kerîmesine gelince buradaki necaset, şerât sahibinin takdir buyurmuş olduğu manevî bir necisliktir. Yoksa müşrikin şahsının, domuzun necaseti anlamında bir necisliği yoktur. Temiz şeylerden biri de cansız olan, içinde hayattan eser bulunmayan ve canlı bir cisimden kopmamış olan maddelerdir. Bunlar da iki kısma ayrılır:

1- Katı maddeler,

Katılara örnek olarak yeryüzünün tüm parçalarını, altın, gümüş, bakır, demir, kurşun ve benzeri yerden çıkan madenleri gösterebiliriz. Uyuşturucu da olsalar bütün bitkiler bu kategoride mütalaa edilmektedirler. Uyuşturuculara müfsid bitkiler adı verilmektedir. Müfsid olanlar, insana neşe ve keyif vermeksizin aklını kaybettirirler. Ama duygularını kaybettirmezler. Afyon ve esrar gibi... Bir kısmı da insanı uyutarak hem aklını hem de duygularını kaybettirirler. Zehirli bitkiler gibi... Bu bitkileri kullanmak her ne kadar akla, duygulara ve diğer şeylere zararlı iseler de haddi zâtında birer madde olarak temizdirler.

2- Sıvı maddeler.

Sıvılara örnek olarak da su, zeytinyağı, şeker kamışından elde edilen sıvı, çiçeklerden elde edilen sular, esans ve sirke gösterilebilir. Bütün bu saydıklarımız necis bir şeye bulaşmadıkça temiz maddelerdir. Her canlının gözyaşı, teri, salyası ve sümüğü de yukarıda saydığımız temiz sıvı maddelerden sayılır. Ki mezheplerin bu konudaki detaylı görüşleri aşağıya alınmıştır.

Şafililer dediler ki: Bu sayılan sıvılar, eti yensin yenmesin, eğer temiz bir hayvandan meydana gelmişse temizdir. Bunlara göre yılan ve akrebin zehiri de temizdir.

Malikiler dediler ki: Salya, uyku veya uyanıklık halinde ağızdan akan şeydir. Ki tartışmasız olarak bu temizdir. Ama mideden çıkıp ağıza gelen suya gelince bu necistir. Renginden ve kokusundan tanınır. Sarımtırak ve pis kokuludur. Eğer bir kişide bu su devamlı olarak görülüyorsa o, bu necasetten ötürü ibâdetlerini yapma ruhsatını kaybetmez. Ama eğer devamlı görülüyorsa, temizlenmesi zarurîdir.

Hanbeliler dediler ki: Eti yensin yenmesin bütün hayvanların gözyaşı, teri, salyası ve sümüğü temizdir. Ancak eti yenmeyen hayvanlar derken bunların da kedi kadar veya ondan daha küçük olması ve bir de necis hayvanların yavrusu olmamasını şart koşmuşlardır.

Hanefiler dediler ki: Canlıların teri ve salyası, temizlik ve pislik bakımından o canlının içtiği suyun artığı hükmündedir. Bu husus ileride de anlatılacaktır.

Bozulmamış yumurtalar temizdir. İnsanın veya eti yenen hayvanın bozulmamış sütü de temizdir. Ama canlılar, ister insan olsun ister hayvan hepsi de yaratılış bakımından temizdirler. Ancak mezheblere göre farklı olan bazı hususlar aşağıda açıklanmıştır.

Şâfîiler ve Hanbeliler dediler ki: Köpek, domuz, bunların ikisinden doğan veya başkalarıyla çiftleşerek bunlardan doğan hayvanlar haramdır.

Hanbelîler ek olarak derler ki: Yaratılış itibariyle kediden daha iri olup da eti yenmeyen hayvanlar da böyledirler. Hanefiler dediler ki: Domuzdan başka necis bir hayvan yoktur.

Malikiler dediler ki: Vücûd itibariyle necis olan hiç bir hayvan yoktur. Köpek, domuz ve bunlardan doğanların hepsi temizdir.

Balgam, safra ve sümük, eti yenen hayvanın -şer'î usule göre kesilmesinden sonra olmak kaydıyla- öd suyu temizdir. Öd suyu, hayvanın karaciğerinin yanında belli bir yerde küçük bir torbacık içinde bulunan sarı bir sudur. Bu su ve torbası temizdir.

Şâfîiler dediler ki: Öd suyu, dolayısıyla keseside necistir. Ancak işkembe de olduğu gibi yıkamakla temizlenebilir. Çünkü işkembenin içindeki su necis olduğundan dolayı işkembe de necis olmakla, ancak yıkanmakla temizlenmektedir.

Hanefiler dediler ki: Her hayvanın öd suyu onun sidiği hükmündedir. Eti yenen hayvanlarda öd suyu muhaffef necaset, eti yenmeyen hayvanlarda ise öd suyu muğallez necaset olarak kabul edilmektedir. Öd kesesi de hüküm bakımından öd suyuna bağlıdır.

Zîrâ bu su ve torba, kesilen hayvanın bir parçası olup temizlik açısından ona bağlıdır. Deniz hayvanının ölüsü de temizdir. Bu hayvan timsah ve kurbağa gibi uzun müddet karada yaşamış olsa bile temizdir.

Şâfîiler ve Hanbeliler dediler ki: Deniz hayvanlarının bir kısmı meselâ timsah, su kurbağası ve su yılanı temiz olma hükmünden ayrı tutulmalıdırlar. Bunlar necis hayvanlardır. Bunların dışındaki deniz hayvanlarının tümünün ölüleri temizdir.

Deniz kaplumbağası da temizdir. Ölen deniz hayvanı köpek, domuz veya insana benzese de ister karada ister denizde ölmüş olsun, ister kendiliğinden ölmüş, ister başkaları tarafından öldürülmüş olsun, yine temizdir.

Peygamber (s.a.s.) Efendimizin şu hadîs-i şerîfi bu hususta bizim için dayanak teşkil etmektedir:

“Bize iki ölü ve iki kan helâl kılındı: Balık ve çekirge, ciğer ve dalak” 16 (İbn Mâce, Et'ame, 31)

Akacak kanı olmayan kara hayvanlarının ölüsü de temizdir. Karasinek, çekirge, karınca, pire ve güve örnek olarak gösterilebilir.

Şafililer dediler ki: Yukarıda sayılan çekirge dışındaki hayvanların ölüleri necistir.

Hanbeliler dediler ki: Yukarıda sayılan hayvanların ölüleri temiz sayılır. Yaralarda oluşan kurtçuklar da necasetten ürememiş olmak kaydıyla temiz sayılırlar.

Şarap da sirkeye dönüşürse helâl olur. Mezheplerin bu husustaki detaylı görüşleri aşağıya alınmıştır.

Malikiler dediler ki: Şarap daha önce içine başka bir necaset düşmemişse, isterse başka birinin etkisiyle olsun sirkeye dönüşürse veya taşlaşırda temiz olur. Buna bağlı olarak içinde bulunduğu kap da temizlenmiş olur.

Hanefiler dediler ki: Şarap başka bir şeye dönüştüğünde, meselâ sirkeleştiğinde, sarhoş ediciliği ve acılığından ibaret olan şaraplık vasfı kaybolduğu gerekçesiyle helâl olur. Buna bağlı olarak içinde bulunduğu kap da temizlenmiş olur. İçine balık, su ve tuz gibi bir madde atmakla veya yanında ateş yakmakla da olsa sirkeleştirilmesi caiz olur. Şarapla sirke karışıp ekşiyince bu karışıma giren şarap, sirkeden daha çok olsa bile temiz olmuş olur. Üzüm şirasına fare düşüp de şişmeden çıkarılmış ve bu şıra daha sonra şarap hâline gelmiş olur da yeniden sirkeye dönüşür veya dönüştürülürse temiz olur.

Şafililer dediler ki: Daha önce içine ayrı bir necaset düşmemişse ve bir de kendiliğinden sirkeye dönüşürse temiz olur. Necaset içine düşer düşmez hemen çıkarılmış olsa bile yine temiz olmaz. Ayrıca şarabın sirkeye dönüşmesi esnasında içinde temiz bir şey buldurmamak da şarttır. Çünkü bu temiz şey, şaraptan ötürü pis olur. Şarap sirkeye dönüştükten sonra temizlenince bu defa pislenmiş olan bu şey sirkeleşen sıvıyı pisler. Ama ayıklaması çok zor olan; meselâ üzüm çekirdeği gibi şeyler bu temizlenme işlemi esnasında şaraba bağlı olarak temizlenirler. Bu arada şarabın kabı da temizlenmiş olur.

Hanbeliler dediler ki: Şarap, kendiliğinden sirkeye dönüşürse temiz olur. Sirkeleştirme kastı olmaksızın şarabı güneşten gölgeye veya gölgeden güneşe, ya da bir kaptan başka bir kaba nakletmekle de sirkeleşirse yine temiz olur. İçinde bulunduğu kap da temizlenmiş olur. Kabı başka bir necâsetle kirlenmişse temiz olmaz. Özetleyecek olursak

Mâlîki ve Hanefiler, şarabın ister kendiliğinden, isterse başkalarının etkisiyle olsun, sirkeye dönüşmesi hâlinde temiz sayılması hususunda ittifaka varmışlardır. Ancak sirkeleşmeden önce içine başka bir necasetin düşmesi husûlunda ihtilâf etmişlerdir. Şöyle ki:

Mâlîkîler, bu durumda şarabın temizlenmeyeceğini ileri sürmüşlerdir.

Hanefilerse, tefessüh etmeden necasetin çıkarılmasından sonra sirkeleşirse temiz olur demişlerdir.

Şafî ve Hanbelîler, kendiliğinden sirkeleşmesi hâlinde temiz olacağı görüş birliği etmişlerdir. Ama başkasının etkisiyle sirkeleşirse temiz olmaz demişlerdir. Ayrıca sirkeleşmeden önce içine bir necaset düşmüşse de temiz olamayacağı hususunda ittifak etmişlerdir.

Şer'î usûlle kesilmiş eti yenen hayvanların kılı, yünü ve tüyü temizdir. Eti yensin yenmesin canlı, ölü bütün hayvanların tüyü; ister üzerlerinde olsun ister olmasın -ama yolunmuş olmamak kaydıyla- temizdir. Mezheplerin buna ilişkin detaylı görüşleri aşağıya alınmıştır.

Malikiler dediler ki: Eti yensin yenmesin, canlı olsun olmasın bütün hayvanların (köpek veya domuz olsa bile) yukarıda anılan parçaları temizdir. Bu parçalar ister hayvanın vücûdu üzerinde bulunsun, ister kırkmak, tıraş etmek, kesip kısaltmak, hamam otuyla hayvanın üzerinden giderilmiş olsunlar temizdirler. Yalnız yolunmamış olması şarttır. Çünkü bu saydığımız şeylere hayat ve canlılık nüfuz etmemiştir. Bunlar yolunurlarsa kökleri necis, geri kalan kısımları ise temizdir. Kesilmemiş hayvanın kamış şeklindeki kanat kemikleri de necistir. Ama bu kemikler üzerinde biten saça benzer ince tüyler kesinlikle temizdir.

Hanefiler dediler ki: Domuz dışında yukarıda geçen hususlarda Mâlikîlerle görüş birliği içindedirler. Çünkü domuzun kılı ister sağ, ister ölü, ister kendisine-bitişik, ister kendisinden koparılmış olsun necistir. Zira bu, asıl itibariyle necistir.

Şafililer dediler ki: Yukarıda anılan şeyler, eğer eti yenmeyen bir hayvana ait iseler necistir. Eti yenen ve fakat ölü bir hayvana ait iseler yine necistirler. Ancak bu şeyler, sağ olsun ölü olsun insana ait iseler temizdirler. Bu şeyler, yolunarak koparılmış veya köklerinde bir hastalık ya da kan görülmüşse veya yolunurken örfen bir kıymeti olmayan çok az miktarda bir et parçası da beraber kopmuşsa, kökleri necis, geri kalan kısımları temizdir. ma yolunurken beraberinde örfen değeri olan bir et parçası kopmuş ise bu, ona bağlı olarak necis olur.

Hanbelîler dediler ki: Yukarıda sayılan şeyler, canlı olsun, ölü olsun eti yenen bir hayvana ait iseler temizdirler. Eti yenilmeyip de canlıyken temiz olduğuna karar verilen kediden küçük cüsseli ve necasetten türememiş olan hayvanlara ait iseler yine temizdirler. Ölü hayvanın tüylerinin derideki dipleri de necistir. Bu tüyler ondan ayrılmamış olsalar bile... Temiz olan canlı hayvanın tüyleri, yolunmamış olmak kaydıyla derideki tüy dipleri temizdir. Yolunursa kökleri necis, geri kalan kısımları temizdir. 17 (Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 12-17.)

Necis Şeyler Bahsi:

Tahâret'in tanımını yaparken, aralarında karşıtlık olduğu münâsebeti ile özet olarak bazı mezheblere

göre necâset'in tanımını da yapmıştık. Şimdi de temiz şeylerin karşıtı olması nedeniyle necis olan şeyleri açıklayacağız. Mezheblere göre gerek lügat ve gerekse ıstılah açısından necâset'in anlamına uygun düşen de budur. Lügat açısından necaset, pis olan herşeyin adıdır, Necis, neces ve necs kelimeleri de aynı anlamı ifade ederler. Fıkıhçılar necâset'i hükmî ve hakikî olmak üzere iki kısma ayırmışlardır. Bunların tanımında mezhebler görüş ayrılığına düşmüşlerdir.

Hanbelîler: Hükmî necaseti, temiz olan bir mahalle sonradan gelen bir necaset olarak tanımlamışlardır. Bu, cismi olan ve olmayan necasetleri de kapsamına alır. Hakikî necasete gelince bu, zâtı itibariyle pis olan şeydir.

Şafililer dediler ki: "Hakikî necâset'i; cismi, tadı, rengi ve kokusu olan necaset olarak tanımlamışlardır. Ki onlara göre bundan maksat, aslı itibâriyle pis olan şeydir. "Hükmî necaset" ise cismi, rengi, tadı ve kokusu olmayan necasettir. Kuruyup da niteliği anlaşılamayan sidik gibi... Bu, "Hükmî necaset" kabilindedir.

Malikiler dediler ki: "Aynî necaset", bizzat necis olan şeylerdir. "Hükmî necaset" ise, "Aynî necasetsin yerleştiği yere hükmolunan eseridir.

Hanefiler dediler ki: "Hükmî necaset", büyük ve küçük hades hâlidir. Bu, şer'î bir nitelik olup bedenün tümüne veya bir kısmına vâki olan bir hâldir. "Hakikî necaset" ise pisliğin tâ kendisidir. Ki bunlar da şer'an pis ve murdar olan şeylerdir.

Fıkıhçılar "Neces" kelimesini aslı itibariyle pis olan şeyler için kullanırlar. Dolayısıyla bu kelimenin, sonradan (ârizî olarak) pis olan şeyler için kullanılması doğru olmaz. "Necis" kelimesini ise hem aslı itibâriyle ve hem de sonradan pis olan şeyler için bir terim olarak kullanmaktadırlar. Sözelimi kan için hem "necis", hem de "neces" kelimelerini kullanmak mümkündür. Pislendi elbise için (pisliğin ona sonradan bulaşması nedeniyle) sadece "necis" kelimesini kullanabiliriz: Necis olan şeylere gelince, bunların sayısı pek çoktur.

Şâfiîler: Çekirge dışında, akacak kanı olmayan hayvanların ölümlerinin necis olduğuna kânidirler. Bu necis şeylerden biri suya veya başka bir sıvıya düşer de o sıvının özelliğini değiştirmezse önemli değildir. Ama bu necis şeyi bir insan veya hayvan o sıvının içine atar da özelliğini değiştirirse o zaman bu sıvı necis olur. Afvedilen bir pislik olmaz.

Meselâ karada yaşayan ve yaralandığı zaman kanı akan canlıların ölümleri necistir. Ancak insanın ölüsü bundan istisna edilmiştir. Deniz hayvanlarının ölümleri de, Peygamber (s.a.v.) Efendimizin:

"Denizin suyu temizleyicidir. Ölüsü de helâldir" 18 (Ebû Dâvûd, Taharet, 41; Tirmizî, Taharet, 52.)

beyânı uyarınca bu hükümden istisna edilmiştir. Yukarıda geçtiği gibi insanın ölüsü temizdir. Çekirge gibi, yaralandığı zaman akacak zatî kanı bulunmadan kara hayvanlarının ölüsü de bu hükmün dışında

tutularak temiz addedilmiştir. Kendisine hayat nüfuz etmiş olan ölünün parçaları da necistir. Mezheblerin bu husustaki açıklamaları detaylı bir şekilde aşağıda anlatılmıştır.

Mâlikîler: Ölünün içine hayat nüfuz eden et, deri, kemik ve sinir gibi parçalan necistir. Ama kıl, yün, tüy ve kuş kanatlarının tüyleri içlerine hayat nüfuz etmediğinden ötürü temizdirler.

Şâfîler: Ölü hayvanın et, deri, kemik, yün, kıl, tüy ve diğer parçalarının necis olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre bu parçalara hayat nüfuz etmiştir.

Hanefîler: Ölünün içinde hayat emareleri bulunan eti ve derisi necistir, derler. Ama ölü hayvanın kemik, tırnak, gaga, pençe, toynuk, boynuz, zülûf ve kılları içine hayat nüfuz etmediği gerekçesiyle temizdir. Zîrâ Peygamber (s.a.s.), Meymune'nin koyununa ilişkin olarak:

“Ancak onu yemek haram kılındı” 19 (Buharî, Kitâbü'z-zekât, Bab:61; Zebâih, Bab: 30) buyurmuştur.

Diğer bir rivayete göre de, “Ancak o koyunun eti haram kılındı” dediği söylenmektedir. Bu hadîse göre ölü hayvanın sadece eti haram kılınmış oluyor. Sayılan diğer şeylerde başka pislik bulunmazsa temiz sayılırlar. Aksi takdirde necis olurlar. Sinire dâir iki rivayet vardır. Meşhur olan rivayete göre sinir temizdir. Bazıları da, en doğrusu sinirin necis olduğudur diye başka bir rivayette bulunmuşlardır.

Hanbelîler: Ölü hayvanın bütün parçalarına (daha önceden) hayat nüfuz etmiştir. Dolayısıyla da necistir, derler. Ancak ölü hayvanın yünü, kılı, tüyü ve kuşun kanat tüyleri temizdir. Bu hükmü verirken de Hanbelîler. şu âyeti mesned kabul etmişlerdir:

Allâh Subhânehu ve Teâlâ, şöyle buyurmaktadır:

“Sizin için davar ..., yünlerinden, yapağlarından, kıllarından bir zamana kadar (kullanmanız için) giyimlik(ler) döşemelik(ler) ve ticâret kumaş(lar)ı verdi.” 20 (Nahl: 16/80.)

Zîrâ bu âyet-i kerimenin zahîrî anlamı, davarların hem canlılık ve hem de ölüm hallerini kapsamına almaktadır. Kanat tüyleri de bu üç şeye kıyâs yapılarak temiz sayılmıştır. Ölüden çıkan kan, sümük, süt, yumurta ve mide suları da necis şeylerdendir.

Hanefîler dediler ki: Ölü hayvandan çıkan ve canlılığı zamanında temiz sayılan süt, ince veya kalın kabuklu yumurta ve infeha denen mide sıvıları temizdir. (21 Mide suyundan kasıt, süt oğlak ve danalarının midelerinden çıkan bir sıvıdır. Bu sıvı, sülün peynire dönüşmesi için mayalanma işlemine katkı sağlar. Arapça adı “infeha” olan bu sıvıya “mecebene” diyenler de vardır.) (Çeviren).

Hanbelîler: Ölü hayvandan çıkan her şey necistir derler. Ancak eti yenen ölü hayvandan çıkan kabuğu

sertleşmiş yumurtalar helâldir.

Şâfîler: Ölü hayvandan çıkan bütün şeyler necistir derler. Ancak eti yensin yenmesin bütün ölü hayvanlardan çıkan kabuğu sertleşmiş yumurtalar helâldir.

Malikiler dediler ki: Ölü hayvandan çıkan bütün şeylerin necis olduğunu söylerler.

Köpek, domuz, bunların kendi eşleriyle veya başka cinsten bir hayvanla çiftleşmelerinden doğan hayvanlar da necistir.

Malikiler dediler ki: Her canlı varlık, köpek ve domuz dahi aslen temizdir. Ağırılık basan görüşe göre

Hanefiler, canlı olduğu sürece köpeğin, bizatihi temiz olduğu hususunda Mâlikîlerle görüş birliği etmişlerdir. Ancak Hanefiler öldükten sonra onun etinin necis oluşuna bağlı olarak hayattayken salyasının da necis olduğunu iddia etmişlerdir. Eğer bir kuyuya düşer de ağız suya değmeden canlı olarak çıkarsa su necis olmaz. Yine böylece kendisini silkelediğinde üzerindeki suların bir kısmı başka bir yere isabet edip bulaşırsa orası dahi necis olmaz. Köpeğin necis oluşunun delili, Müslim'in Peygamber (s.a.s.) Efendimizden rivayet etmiş olduğu şu hadis-i şeriftir:

“Birinizin kabına köpek dilini soktuğunda onu(n içindekini) döksün. Sonra yedi kez yıkasın.” 22 (Buhârî, Vudû', 33, Müslim, Taharet, 89.)

Domuzun necisliği ise köpeğe kıyâs yoluyla saptanmıştır. Zîrâ o, köpekten daha kötü bir vaziyettedir. Onun kendisinin ve mal edinilmesinin harâmlığı hakkında şeriat sahibinin kesin hükmü vardır. Köpek ve domuzdan süzülüp damlayan ter, salya, sümük ve gözyaşı da necis olan şeylerdendir.

Mâlikîler: “Her canlı ve ondan süzülüp damlayan şey temizdir” kuralı gereğince bütün bu sayılanların temiz olduğu görüşündedirler.

Dalak ve ciğer dışında bütün nevileriyle kan dahi necistir. Ancak bu ikisi, daha önce geçen; hadîs gereğince temizdirler. Cesedinin üzerinde bulunduğu sürece şehidin kanı da temizdir. Şehîdden kasıt, ileride cenaze bahsinde nitelikleri belirtilecek olan şehîddir. Şer'î usûle göre kesilen hayvanın etinin üzerinde veya damarlarında kalan kan ile balığın kanı temizdir. Bit, pire ve kinan 23 Kinan: Küçük ve kırmızı renkte bir kurtçuk olup sokması şiddetlidir. gibi hayvanların kanları da temizdir. Diğer bazı kanlar daha vardır ki, bazı mezheblere göre bunlar da temizdirler.

Küçük ve kırmızı renkte bir kurtçuk olup sokması şiddetlidir. 23 (Kinan: Küçük ve kırmızı renkte bir kurtçuk olup sokması şiddetlidir.gibi hayvanların kanları da temizdir.) Diğer bazı kanlar daha vardır ki, bazı mezheblere göre bunlar da temizdirler.

Malikiler dediler ki: Akan kan, balıktan da olsa istisnasız necistir. Ama akmayan; meselâ, şer'î usûle göre kesilmiş olan hayvanın eti üzerinde veya damarlarında kalan kan temizdir.

Şâfîler: Dört şey dışında bütün kanlar necistir, derler. Bunlar da:

- 1- Eti yenen hayvanın kan renginde çıkan sütü,
- 2- Mûtad yoluyla gelen kan rengine bürünmüş olan menî,
- 3- Kuluçkaya elverişli olmak şartıyla kan rengine bürünmüş olan yumurta,
- 4- Temiz bir hayvandan olması kaydıyla pıhtıya veya bir çiğnem ete dönüşen kandır.

Hanefiler dediler ki: İnsandan olsun, hayvandan olsun akmamış olan kan temizdir. Et çiğnemine dönüşen kan da temizdir. Fakat pıhtı hâline gelen kan necistir.

İrin (yaradan akan, kan katışığı olmayan yoğun su) ve cerahat (yaradan akan ve kan katışığı olan ince su) da necis olan şeylerdendir.

Hanefiler dediler ki: İrin ve cerahat dışında bedenden akan sıvılar eğer bir hastalıktan kaynaklanıyorsa, akarken acı hissedilmese bile necistir. Yok, eğer bir hastalıktan kaynaklanmıyorsa temizdir. Ama bir hastalıktan ötürü gözden akan sular, akarken bir acı hissedilmese bile necistir. Meselâ gözyaşı kanallarının hastalanması hâlinde gözden akan yaşlar hiçbir acı hissedilmeksizin akarlar.

Şafiler dediler ki: İrin ve cerahat dışında yaralardan akan sıvılar, normal rengi ve kokusu değişik ise necistir. Rengi ve kokusu değişik değilse ter gibi temizdirler.

Daha henüz bebeklik döneminde olup yiyeceklerden yememiş olsalar bile insanların sidik ve tersleri gibi artıkları necistir. Bu artıklar necaset hâline dönüşmeksizin eski yenebilir şekillerinde kalsalar bile yine de pis ve murdardırlar. Katır ve eşek gibi eti yenmeyen ve fakat yaralandıklarında kanı akan hayvanların tersleri ve idrarları da necistir.

Hanefiler dediler ki: Eti yenmeyen hayvanların ters ve idrarı necaset ve taharet bakımından kısımlara ayrılır. Hayvan eğer havada uçan cinstense (karga gibi), onun necaseti muhaffettir. Yok, eğer uçan cinsten değilse necaseti, muğallez necasettir. Şunu da kaydetmek gerekir ki: Katır ve eşek gibi hayvanların yollarda bıraktıkları sidik ve tersleri fazla olduğundan meşakkati gidermek amacıyla affedilen necasetler türünden sayılmıştır.

Ama eti yenen hayvanların artıklarına gelince bu hususta mezheplerin ihtilafı görüşleri mevcuttur.

Şafiler dediler ki: Eti yenen hayvanların da sidik ve tersleri mutlak surette necistir.

Hanefiler: Eti yenen hayvanların sidik ve terslerinin muhaffef necis olduğu görüşündedirler. Yalnız kuşlara ilişkin olarak şöyle bir ayırım yapmışlardır: Eğer kuş (güvercin ve serçe gibi) havada uçarken tersleyen cinsten ise onun tersi temizdir. Diğerlerinininki ise (tavuk, yabanî ördek ve kaz gibi) İmameyn'e göre muhaffettir. İmam Âzâm'a göre ise muğallez necasettir.

Mâlikîler: Eti yenen sığır ve koyun gibi hayvanlar eğer murdar şeylerle beslenmeyi âdet edinmemişlerse bunların ters ve sidiklerinin temiz olduğu görüşündedirler. Yok, eğer murdar şeylerle beslenmeyi itiyâd

hâline getirdikleri yakînen veya zannî olarak biliniyorsa tersleri necistir. Ama itiyâd hâline getirip getirmediğinde şüpheye düşülürse bakılır: Tavuk gibi, eğer pisliklerle beslenmesi kendisinden beklenen bir hayvansa tersi necistir. Ama güvercin gibi, pisliklerle beslenmesi kendisinden beklenilmiyorsa tersi temizdir.

Hanbelîler: Eti yenen hayvanların tersinin temiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Fazla olmamak kaydıyla necaset yemiş olsalar bile tersleri temizdir. Etleri de... Yok, eğer necis olan bir şeyden fazlaca yemiş iseler bunlar üç gün süreyle pislik yemekten alıkonulur, temiz şeylerle beslenilirse üç gün geçtikten sonra tersleri temiz olur. Etleri de...

İnsanın ve diğerlerinin menisi necistir.

Menî, cinsel ilişki veya benzeri (sevişme, elle oynama) esnasında orgazm halinde gelen bir sıvıdır. Bu sıvı, mîzâçları itidale erdiğinde (yani 30 yaş civarına geldiklerinde) erkeklerde beyaz ve yoğun halde olur. Kadınlarda ise sarı ve ince olur. Kadının menîsi, vücûdunun dışına çıkmaz; fercinin (vaginanın) içinde kalır. Cinsel ilişki esnasında bazan erkeğin penisinin üstünde de görülebilir. Kadının menisinin varlığını kabul etmeyip kadının fercinde (vagasında) sadece bir ıslaklık hissedildiğini iddia edenler, aslında bedenî duyguları inkâr etmiş oluyorlar. Mezî ve vedî de necis şeylerdendir.

Hanbelîler: Eti yenen hayvanların mezî ve vedîlerinin temiz olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Mezî: Oynama esnasında penisten akan ince bir sıvıdır. Vedî ise çoğunlukla idrardan sonra akan beyaz ve yoğun bir sıvıdır.

Kusuntu ve mideden gelen su da necistir. Ancak bu hususta mezheplerin detaylı görüşleri aşağıda anlatılmıştır.

Hanefiler dediler ki: Durdurulması mümkün olmayan ağız dolusu olarak gelen gerek yemek, gerek su, gerek san renkte (za'ferân gibi) bir sıvı ve gerekse kan pıhtısı hâlinde gelen kusuntu ğalîz necasettir. Bu yemek ve sular, mideye yerleşmeden önce kusulsa bile yine ğalîz necasettirler. Süt emme dönemindeki çocuğun kusmuğu dahi bu hükme tâbidir. Fakat uyumakta olan bir kişinin ağızından gelen su temizdir. Az veya çok, küçük veya büyük kurtçukları kusan kimselerin de bu istifrâları temizdir. Mideden gelen su da kusuntu hükmündedir.

Bu hususta Peygamber (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır:

“Sizden biriniz namazdayken kusar veya midesinin suyu ağızından dışarı atılırsa namazı bıraksın ve gidip abdest alsın.” 24 (Dârîmî, Vudû', Bâb: 114.)

Yalnız Hanefî İmamları, balgam ve kanla karışık tükürük hakkında farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Saf olarak hiçbir şeyle karışmamış olan balgamın temiz olduğuna hükmetmişlerdir. Ancak yemekle karışık olup bu karışımda yemek balgamdan daha çok olursa necis olur demişlerdir. Ama her ikisi eşit miktarda olursa her biri tek başına değerlendirilir. Eğer yemek kısmı tek başına ağız dolusu olursa kusuntu

hükmüne tabi olur. Tükürükle karışık olan kana gelince bu karışımdaki tükürük çoğunlukta olup sıvının rengi sarı olursa bu temizdir. Yok, eğer karışımın içindeki kan çoğunlukta olup sıvının rengi kırmızı olursa bu necistir. Karışımdaki kan ister çok olsun ister tükürüğün miktarına eşit olsun, ağız dolusu olmasa bile yine necistir. Deve ve koyunların geviş getirmeleri esnasında çıkarmış oldukları salyalar da az olsun çok olsun necistir. Şunu da bilmek gerekir ki: Bir kişi aynı anda birkaç defa peş peşe kusar da bu kusuntulardan her biri kendi başına ağız doldurmaz, ama üst üste toplandığında ağız dolusu kadar olursa bu kusuntular da necis olur.

Mâlikîler: Kusuntuyu, “mideye yerleştikten sonra tekrar ağız yoluyla dışarı çıkan yemek” olarak tanımlamışlardır. Şu halde bu yemek, yalnız ekşime şeklinde de olsa, yemeklik vasfını yitirecek de olsa necis olur demişlerdir. Ama midenin dolması esnasında ağız yoluyla dışarı attığı su, pisliğe benzemedikçe pislik hükmüne girmez. Bir tek niteliğiyle de olsa pisliğe benzerse pislik hükmüne girer, necis olur. Sözünü ettiğimiz bu suda ekşime yalnız başına zarar vermez. Midenin dışarıya attığı bu su, ekşimiş olur, fakat başka özelliklerini kaybetmez ve değişmezse necis olmaz. Ekşime hafif olup devamlı tekerrür etmesi dolayısıyla hafif sayılmakta ve dolayısıyla bu su necis olarak kabul edilmemektedir, temizdir. Mideden çıkan su, san renge bürünüp pis kokmaktaysa necislik bakımından kusuntunun hükmüne tâbi olur. Ancak bu su, sürekli olarak mideden gelmekteyse zorluklar göz önüne alınarak afvedilen necasetlerden sayılmıştır.

Şafililer dediler ki: Kusuntu derhal dışarı çıkarsa ve yemek olsun su olsun, asliyeti değişmemiş olsa bile mideden çıktığı bilirse necistir. Ama mideden çıktığı şüpheli olursa asl olan temiz olmasıdır. Uyuyanın ağızından çıkan su da sarı renkli ve pis kokulu ise bu hükme tâbidir. Ama bu derde müptelâ olanlar için bu su, zorluğu gidermek maksadıyla afvedilen necasetlerden sayılmıştır. Deve ve koyunların geviş getirmeleri esnasında çıkardıkları salyaları, az da olsa çok da olsa necistir.

Hanbelîler: Kusuntu ve midenin dışarıya attığı su, hiç bir ayırımı tâbi olmaksızın necistir derler. Canlı hayvandan çıkan çürük yumurta da necistir.

Mâlikîler: Çürük yumurtayı kokan, rengi maviye dönüşen; kan, et parçası veya ölü bir civciv hâline dönüşen bir yumurta olarak tanımlamışlardır. Çorba gibi, sarısıyla beyazı birbirine karışan, içinde nokta halinde kan bulunan yumurtalar temizdir. Ölü hayvanın yumurtasına gelince bu, daha önce de belirtildiği gibi necistir.

Şâfîler: Çürük yumurtayı, “Kokuşmuş olmakla birlikte sarısı beyazına karışan yumurtadır” şeklinde tanımlamışlardır. Bununla beraber böylesi yumurtaların temiz olduğunu da doğrulamışlardır. Bunlar derler ki: “Kana dönüşen ve canlı bir hayvandan çıkıp da kabuğu sertleşmemiş olan yumurta necistir.”

Hanefiler dediler ki: Yumurta kana dönüşürse necis olur. Ama sadece kokarak değişen yumurta, kokmuş et gibi temizdir.

Mezheplerin bu konudaki detaylı görüşleri aşağıya alınmıştır. Ölüsü necis sayılan bir canlıdan alınmış parçalar da necistir.

Hanbelîler: Ölüsü necis olan canlılardan alınmış olan parçaların arasından iki şeyi istisna edip bunların temiz olduğuna hüküm vermişlerdir,

a- Kabuğu sertleşmiş yumurta,

b- Mecburî kesilmesi esnasında, canlı hayvanda kesilmesine güç yetmeyen parçalar...

Şafiler dediler ki: Eti yenen hayvanların üzerlerinden alman ve alınırken beraberlerinde örfe göre bir kıymeti olmayacak kadar az miktarda et parçası kopan yün, tüy, kıl ve kanat tüyleri temizdir. Ama beraberlerinde örfe göre bir kıymeti olacak kadar çok et parçası koparsa her ikisi de necis olur. Hayvanın üzerinden alınan tüy ve beraberindeki şeyin temiz mi necis mi olduğu hususunda şüpheye düşülürse asl olan temiz olmasıdır. Ayrıca daha önce de geçtiği gibi Şâfîler, ölü hayvanın istisnasız olarak tüm parçalarının necis olduğuna hüküm vermişlerdir.

Ölü hayvan bahsinde sayılan paralarla canlı olan ceylandan alınan misk ve derisi bu hükmün dışında tutulmuş olup temizdir. İnsandan gayrı, eti yenmeyen canlıların sütü de necistir. Ateşle yanan pisliğin külü ve dumanı necistir.

Hanefiler dediler ki: Canlı olsun ölü olsun, eti yensin yenmesin bütün hayvanların sütü temizdir. Ancak domuzun sütü müstesnadır. Çünkü o sağken de ölüyken de necistir.

Hanefiler dediler ki: Ateşle yanmış necasetin hem külü, hem dumanı temizdir. Aynı şekilde yanmaksızın bir necaset, kendiliğinden toprak haline gelirse temiz olur.

Mâlikîler: Bunlara göre ateşle yanmış necasetin külü temiz, dumanı ise necistir. Mâlikîlere göre kuvvetli olan görüş budur.

Sarhoş edici sıvılar da necistir. Bu sıvı ister üzüm şirasından, ister kuru üzüm ezmesi, ister hurma ezmesi, ister başka bir şeyden yapılmış olsun necistir. Zîrâ Cenâb-ı Allah, hamrı (şarabı) "rics" yani pislik ile adlandırmıştır. Rics ise örfe göre necis şey demektir. Sarhoş edici her sıvının hamr olarak kabul edilmesi, Müslim'in rivayet ettiği şu hadîs-i şeriften ötürüdür:

"Her sarhoş edici şey hamrdır. Her sarhoş edici şey haramdır." 25 (Müslim, Eşribe, 73; Ebû Dâvud, Eşribe, 5.)

Şerîat sahibinin sarhoş edici sıvıyı içmenin haram olduğunu ilân etmesinin üstünde, onun necis olduğuna karar vermesi, ondan nefret edilmesi ve onu kullanmanın büyük günâh olduğunun bilinmesi içindir. 26 (Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 18-2626)

Kendisinden Afvolunan Necaset Bahsi:

Namaz kılanın bedeninde, elbisesinde ve namaz kılacağı yerdeki necâseti gidermek vâcibtir.

Malikiler dediler ki: Necasetin giderilmesine ilişkin iki meşhur kavil (söz) vardır:

- a- Necaseti gidermek, namazın sahîh olabilmesi için şart olduğundan vâcibtir.
- b- Necaseti gidermek sünnettir. Sünnet veya vâcib olmasının şartı; namaz kılanın kendisinde necaset olduğunu hatırlaması ve onu gidermeye muktedir olmasıdır. Adamın biri, üzerinde veya kıldığı yerde necaset bulunmasına rağmen namaz kılmış, bu necaseti önceden gidermeyi unutmuş veya gidermekten âciz kalmışsa namazı her iki kavle göre de sahîh olur. Ancak kıldığı namaz öğle veya ikindi ise güneş guruba gelip sararınca kadar yeniden kılması; akşam veya yatsı ise şafak vaktine kadar yeniden kılması, sabah namazı ise gün doğuşuna kadar yeniden kılması mendup olur. Ama üzerinde veya kıldığı yerde necaset olduğunu bilip de kasıtlı olarak kılsa veya haberi yoksa birinci kavle göre namazı bâtil, ikinci kavle göre ise sahihtir. Birinci kavle göre namazı bâtil olduğu için aynı vakitte veya başka bir zamanda mutlaka yeniden kılması gerekir. İkinci kavle göre de yeniden kılması menduptur. Ancak zorluklar ve imkânsızlıklar göz önüne alınarak kendisinden afvolunan necasetler bu hükümden müstesnadır.

Bu hususta Allâh Subhânehu ve Teâlâ, şöyle buyurmaktadır:

“(Allah) din işinde üzerinize bir zorluk da yükledi.” 27 (Hacc: 22/78.)

Kendisinden afvolunan necasetler hakkında mezheplerin tafsilâtlı görüşleri aşağıya çıkarılmıştır.

Mâlikîler: Kendisinden afvolunan necasetleri şu şekilde sıralamışlardır:

- a- Emzikli kadının bedenine veya elbisesine, emzirmekte olduğu çocuğun (bu çocuk kendisine ait olmasa bile) bulaşan idrar ve dışkısı. Tabîi emziren kadın, çocuğun pislemesi hâlinde mümkün mertebe kendisine bulaşmamasına gayret edip kaçınacaktır. Böyle kadınların, kendileri için bir namaz elbisesi hazırlamaları da menduptur.
- b- Mayasılın (hemorroid) ıslaklığının kişinin bedenine veya elbisesine günde bir kez dahi olsa her gün bulaşması. Bu ıslaklık ele bulaşırsa eli yıkamak gerekir. Fakat bu hastalığa müptelâ olan kişi elini her gün iki defadan fazla mak'adına değdirip mayasılı geri döndürüyorsa elini yıkamaktan afvolunur. Elbise ve bedene günde bir defadan fazla isabet ederse..., dendi. El için ise günde iki defadan fazla isabet ederse..., dendi. Bunun sebebi şudur: Birçok defa olmadıkça eli yıkamak zor değildir. Ama beden ve elbiseyi yıkamak zordur.
- c- İdrar, dışkı, mezî ve vedî gibi sıvılar her gün bir kere de olsa kendiliklerinden sızıntı yapsa ve bu sızıntılar elbise ve bedene bulaşsa yıkanması gerekmez. Bir yere bulaşır da bu yerden başka tarafa geçmek mümkün olmazsa, orasının yıkanması da gerekmez. Ancak bu haldeki kimsenin kendisi için bir namaz elbisesi bulundurması menduptur.
- d- Kasabın, banyo sularını çeken kimsenin, yaralan tedavi eden doktorun elbisesine isabet eden şeyler.

Ancak bu gibi kimselerin kendileri için namaz elbisesi bulundurmaları menduptur.

e- Namaz kılanın elbisesine, bedenine veya namaz kıldığı yere gerek kendisinin, gerek insan olsun hayvan olsun (bu hayvan domuz olsa da) başkalarının bulaşan kanı. Ancak bu kan lekesinin genişliğinin, katırın ön ayağındaki siyah benden daha büyük olmaması gerekir. Gram olarak ağırlık önemli değildir. Bu hususta irin ve cerahat da kan hükmündedir.

f- Kişinin ahıra bağlamakta olduğu, yemini verdiği veya otlatmakta olduğu at ve katırın kendi bedenine, elbisesine veya namaz kılmakta olduğu yere bulaşan idrar veya dışkısı. Bunlardan korunmak zor olduğu için afvolunan necasetler grubundadırlar.

g- Pislige düşüp ondan bir şey kaldırıp da ayağına veya ağzına pislik bulaşan kara sinek, sivrisinek veya küçük karıncadan insana, ya da elbisesine bulaşan izler. Bunlardan sakınmak da zordur. Bu nitelikteki büyük karıncaların bıraktıkları izlerse afvolunan necasetten sayılmaz. Çünkü bu, ender görülür.

h- Hacamat vurulan yerde, bezle silindikten sonra kalan kan kalıntısı. İyileşip yıkanmasına kadar bu kan kalıntısı afvolunan necasetlerden sayılır.

i- Kişinin elbisesine veya ayağına bulaşan yağmurun çamuru veya necasetle karışık yağmur suyu. Bunlar yollarda buldukları sürece, yağmur kesildikten sonra bile olsa bu hükme tabidirler. Ancak bunlar için üç şartın bulunması gereklidir:

1. Muhakkak surette veya zannî surette olsa bile çamura veya suya karışan necaset yandan fazla olmamalıdır.

2. Çamura veya suya karışmaksızın necasetin direkt olarak insana bulaşmaması gereklidir.

3. Kişinin bu çamura veya suya bulaşmada bir kastı ve katkısı olmamalıdır. Örneğin temiz yol varken kişinin bu çamurlu yollardan geçmemesi gerekir. Yollara serpiyen su ve su birikintisi bulunan yerlerdeki arta kalan sular da yağmur çamuru hükmündedir.

j- Birden fazla olan çıbanlardan akan irin. Bu irin ister kendiliğinden, isterse gereksiz yere sıkılmakla aksın. Ama çıbanların çokluğu, sıkılmalarına ihtiyaç olduğu sanısını doğurmaktadır. Akan irinler katır beninden fazla olsa bile afvolunan necasetlerden sayılırlar. Fakat çıban bir tane olur da bundaki irin kendiliğinden akarsa veya ihtiyaç duyulduğu için sıkılarak akıtılırsa yine sorun yoktur. Ama ihtiyaç duyulmaksızın sıkılmakla akarsa katır beni kadar olanı afvolunur, geri kalan fazlalık ise afvolunmaz.

k- Çok olsa bile pirelerin pisliği. Eğer pire akan kanla besleniyorsa, pisliği necis, ama afvolunan bir necistir. Kanına gelince, diğerlerinin kanı gibi olup katır beninden fazlası muaf değildir.

ı- Uyumakta olan bir kimsenin midyesinden çıkıp gelen su. Bu su sarı ve pis kokuyorsa necistir. Eğer devamlı olarak akıyorsa muafıdır.

m- Üç tane veya daha az sayıdaki bit ölüsü insan üzerinde veya elbisesinde bulunursa muafıdır.

n- Kişinin ön veya arkasından gelen necaseti taş veya benzeri şeylerle temizleyip gidermesinin sonra geriye kalan pislik izi. Bu iz fazla yayılmadıkça suyla yıkanması gerekmez. Eğer fazla yayılırsa suyla yıkanması vâcib olur. Kadının önündeki necaseti temizlemede su kullanmasının gerekli oluşu gibi... Bunun geniş açıklaması istinca bahsinde gelecektir.

Hanefiler dediler ki: Necaset, muğallaza ve muhaffefe olmak üzere iki kısma ayrılır. İmam Âzam'a göre necâset-i muğallaza, hakkında başka bir nassla muâraza olmaksızın nass bulunan bir necasettir.

Muhaffefe ise, hakkında başka bir nassla muâraza olmakla birlikte ayrı bir nass bulunan necasettir. Eti yenen hayvanların idrarı gibi! Bu husustaki muârazalı nasslar şu hadîs-i şeriflerdir:

“Sidikten uzak kaçın.” 28 (Müslim, Taharet, Bâb: 111; Ebû Dâvud, Taharet, Bâb: 11.)

Urenîlerin hadîsine gelince bu da eti yenen hayvanların sidiğinin temizliğini ispatlar. Bu hususta iki delil çatışınca, eti yenen hayvanların sidiği necâset-i muhaffefe olmuştur. Gelelim Urenîlerin hadîsine:

“Ureyne oymağından bir kısım insanlar Medîne-i Münevvere'ye geldiler. Oranın havası kendilerine yaramadı. Renkleri sarardı. Karınları şişti. Rasûlullah (s.a.s.) onlara, sadaka için toplanmış olan develere gidip sütlerini ve idrarlarını içmelerini emretti. Onlar da gidip içtiler. Ve bu, onlar için bir şifâ sebebi oldu.” 29 (Buhârî, Vudu', Bâb: 66: Zekât. Bâb: 8, 9; Tirmîzî, Et'ame, Bâb: 38.)

Necâset-i muğallazada şu hususlar afva uğrar:

- a- Dirhem miktarı kadar olan necâset-i muğallaza.
- b- Tartılabilen yoğun necasetlerden yirmi kırat kadar olanı.
- c- İnce necasetlerden de el ayası kadar olanı. Bunu üzerinde taşıyanın namazı sahîh fakat tenzihen mekruh olur. Tahrimen mekruh olması söz konusu değildir. Zirâ bu miktar necasetin muaf sayılması, günâh durumunun ortadan kalkmasını gerekli kılar. Evet, dirhem miktarı necaseti gidermek, daha az miktarda olanı gidermekten daha kuvvetlidir. Hanefilerin meşhur kavline göre tahrimen mekruhtur.
- d- Zaruret hâli bulunan yerlerde kediyle farenin sidik ve pislikleri. Farenin pisliği fazla olup da eseri görülecek kadar olmamak şartıyla buğday içine düşerse muaf sayılır. Farenin sidiği kuyuya damlarsa zaruret dolayısıyla muaf sayılır. Ama gerek pisliği, gerekse sidiği elbiseye veya kaba bulaşırsa muaf sayılmaz. Çünkü bundan sakınmak mümkündür. Kedinin sidiği elbiseye bulaşırsa zaruret çıkması dolayısıyla muaf sayılır. Elbiseden başka şeye kedinin sidiği veya dışkısı bulaşırsa sakınılması mümkün olduğu gerekçesiyle muaf sayılmaz.
- e- Necis olan bir şeyin buhar ve tozu. Yerdeki dışkılara rüzgâr vurup elbiseye izini bulaştırırsa dışkının kokusu gelse bile yine zararı yoktur. Yine böylece rüzgâr esmesiyle zibil tozu savurulup insanın elbisesine bulaşırsa zarar vermez.
- f- İğne ucu kadar görülmeyecek derecede ince olan sidik serpintisi. Bunlar elbiseyi ve bedeni kaplayacak kadar çok olsalar bile zaruret nedeniyle yok gibi sayılırlar. Kasabın elbisesine bulaşan kan damlacıkları da zaruret dolayısıyla sırf kasap için muaf sayılır. Eğer bu sidik serpintileri bir elbiseye bulaşır da sonra bu elbise az bir suyun içine atılırsa o su necis olur. Çünkü burada bir zaruret söz konusu değildir.
- g- Bir pisliğe konup da pislikten kendisine bir şeyler bulaşan bir kara sinek, namaz kılan bir şahsın elbisesine konar ve onda pislikten bir iz bırakırsa yine muaf sayılır.
- h- Caddelerdeki çamurlar, karışımlarındaki necaset aynen görülmedikçe yandan çok olsa bile muaf sayılır. Necâset-i muhaffefe, elbisenin veya bedeninin tümünün dörtte birini geçmedikçe muaf sayılır. Necasetin hafifliği ancak sıvı olmayanlarda açığa çıkar. Çünkü bir sıvıya herhangi bir necaset

bulaştığında o sıvı da necis olur. Bu hususta muğallaza olanla muhaffefe olan arasındaki herhangi bir fark yoktur. Bunda ağırlığa ve alana da itibar edilmez. Deve ve koyun pisliği fahiş miktarda çok olmadıkça bir kaba veya kuyuya düşer de dağılıp rengini yaymazsa muaf sayılır. Buradaki azlık veya çokluğun takdir edilmesi, bunu gören kimsenin görüşüne bırakılmıştır. Eşeğin tersi ile sığırın ve filin pisliklerine gelince, zaruret veya iptilâ halinde bunlar muaf sayılırlar. Bunların kurusu da yaşı da aynı hükme tâbidir.

Şafililer dediler ki: Necasetten bazıları afvolunur. Ki bunları şöylece sıralamak mümkündür: Normal gözün göremediği necaset, muğallaza da olsa muaftır. Ateşte yakılan bir necasetin kendisinden ayrılan az miktardaki dumanı muaf sayılır. Ateşsiz olarak bir necasetin kendiliğinden yükselen buharı böyle olmayıp tamamen temizdir. Taşla temizlenen bir kişinin mak'adında kalan pislik izi. Bu kalıntı ve iz, sahibine nisbetle muaf sayılır. Başkaları için değil... Sözgelimi böyle birisi, az bir suyun içine oturursa ve temizlenme mahalli de suya değerse o su necis olur. Necis olduğu muhakkak bir şeylerle karışan sokak çamurları. Eğer bu çamurun necis olduğu sanılır veya bu hususta şüpheye düşülürse temiz sayılır. Bu çamurların muaf sayılmaları için aşağıdaki şu dört şartın tahakkuk etmesi gerekir:

1- Necasetin bizatihi kendisi zahir olmamalıdır.

2- Yolda yürümekte olanın bu pisliklerden sakınması, yani elbisesinin eteğini sarkıtmaması; su taşıyanların kaplarından sıçrayan serpintilere kendisini yaklaştırmaması gerekir.

3- Yoldaki pisliklerin kendisine, yürürken veya bir şeye binmişken bulaşmış olması gerekir. Eğer kendisi bu pisliğin içine düşer de elbisesi kirlenirse muaf sayılmaz. Ve bu durumlar ender vukû bulduğu için sakınmak da mümkündür.

4- Bu necaset sadece elbiseye veya bedene bulaşırsa muaf sayılır. Necis bir küle gömülen ve bu vasıftaki kızgın bir külün üzerinde ısıtılan ekmeğe bu pislikten bir şey bulaşırsa, her ne kadar ayıklanması kolay olsa da muaf sayılır. Bu çeşit pislikten bir şey sütün içine düşer de eseri belli olursa veya bu bir elbiseye bulaşırsa muaf sayılır. Peynir ve meyvelerdeki kurt ölüsü her ne kadar necis ise de bu nesnelere içinde ölü olarak bulunursa muaf sayılır. İnfehalar da muaf necasetten sayılırlar. (Bunlar, süt oğlaklarının veya danalarının midelerinden çıkan sıvılardır. Ki bunlar peynirin maya tutmasına elverişlidirler.) İlâçları ve esansları kullanılır hâle getirmeyen necis sıvılar da muaf sayılır. Tabîi fazla olmamak ve yeteri kadar kullanmak şartıyla... Bu da infeha denen sıvıya kıyâsla muaf sayılmıştır. Harcı necis kül ile yoğurulup yapılan duvarların üzerine serilen elbiseler, ıslak olmaları dolayısıyla bu pis küle bulaşırlarsa muaf sayılır. Zira bundan sakınmak da zordur. Ölü bit yumurtaları, çok da olsa karasineğin pisliği muaf necasetlerden sayılmıştır. Evde, sergilerin üzerine ve yere düşen kuş pisliklerinin de muafılığı için üç şartın tahakkuku gerekir:

1- Kasıtlı olarak bunlara basıp geçmemek gerekir.

2- Zaruret olmadığı takdirde iki yanından birinin yaş olmaması gerekir. Meselâ zorunlu olarak geçilmesi gereken yoldaki bu tür pislikler rutûbetli de olsa ve buradan geçmek kasıtlı da olsa yine afvolunur.

3- Bu çeşit necasetten sakınmanın meşakkatli olması gereklidir. Üstü açılan bir mezarlığın az miktardaki toprağı da afvolunan necasetlerdendir. Köpek, domuz, bunların kendi aralarında veya başka cinsten hayvanlarla çiftleşmelerinden doğan yavruları müstesna, diğer hayvanların az miktardaki necis tüyleri de

muaf sayılır. Köpekle domuzun necis tüyü az miktarda olsa bile muaf değildir. Çok da olsa yine muaf sayılmaz. Ancak binici ve kırkıcı olanların sakınmaları zor olduğu gerekçesiyle onlar muaf sayılmışlardır. Sudaki balığın pisliği; eğer balık suya sırf iş olsun diye konulmamışsa ve pisliği de o suyu değiştirmemişse muaftır. Etin ve kemiğin üzerinde kalan kan. Eğer bunlar yıkanmaksızın tencereye konulmuş olurlar ve çorba (veya diğer yemekler) de değişik olup normalden ayrı olsa bile yine afvolunur. Ama et veya kemik tencereye konulmadan yıkanacak olursa üzerine dökülen su yere damlarken sâf ve temiz oluncaya kadar yıkanmasına devam edilir. Su berrak olursa et veya kemik temizlenmiş demektir. Aksi halde necistir ve muaf sayılmaz. Temizlendikten sonra üzerinde az miktarda kan kırmızılığı kalırsa, bunu kökten silmek mümkün olmadığından muaf sayılır. Normal bir yıkamadan sonra geriye kalan kırmızılık muaf sayılır. Uyumakta olan bir şahsın ağzından gelen ve midesinden kaynaklandığı muhakkak olan san renkli ve pis kokulu salya. Eğer bu şahıstaki söz konusu salya, her zaman görülen bir şeyse fazla miktarda aksa bile muaf sayılır. Ama midesinden kaynaklandığı şüpheli ise temiz sayılır. Deve ve benzeri hayvanların geviş getirme esnasında çıkardıkları salyaları, kendilerine yem veren, ahıra bağlayan veya otlatan kimselere bulaşırsa muaf sayılır. Harman üzerindeki tahıla bulaşan hayvan sidiği ve dışkısı da muaf sayılmaktadır. İstinca için su alınan banyo havuzlarına düşen fare pisliği de bunlardandır. Ancak bu pislik az olup içine düştüğü suyun vasıflarından birini değiştirmemelidir. Tedavi maksadıyla vücutta ateşle yakılıp açılan yere konulan nohut tanesi de, necasete bulaşmış olan organın üzerine konulursa muaf sayılır. Süt sağılırken hayvanın pisliği veya memesinin üzerindeki bir necaset sütün içine düşerse muaf sayılır. Hayvan pisliğiyle karışık bir çamurdan yapılma arı kovanlarındaki pisliklerden bala bulaşma olursa yine afvolunur. Süt emmekte olan çocuğun ağzındaki pisliğin memeye bulaşması veya onu ağzından öpen birinin ağzına ıslaklıkla beraber bulaşması da muaf sayılır. Karınca, arı, balarısı ve benzeri akacak kanı bulunmayan hayvanların içine düşüp ölmekle necis kıldıkları sıvı şeyler de bunlardandır. Eğer bu saydıklarımız başka bir hayvan tarafından değil de sadece rüzgârın etkisiyle bu sıvının içine düşmüş ve evsâfını değiştirmemişlerse, bu sıvılar içilebilirler. Dövme yaptırırken çıkan kan üzerine çivit döküldükten sonra bu kan mavi veya yeşil renge bürünür. Evet, vücûda iğne batırarak kan çıkarıp sonra da bu kanın üzerine çivit dökmekle elde edilen mavi veya yeşil renkteki nakışlı izler de şu şartlarla afvolunurlar:

- 1- Bu iş, başkasının vararına olmayan şahsî bir ihtiyaç için yapılmışsa,
- 2- Bu işi yapan kişi mükellef değil ise,
- 3- Mükelleflik çağında yapmış fakat bu izleri gidermesi, teyemmümü mübâh kılacak derecede bir zararın (el veya yüzde yaralanmaların) meydana gelmesine sebep olacaksa muaf necasetlerden sayılır. Aşağıdaki şu şartları hâiz olan kan da afvolunan necasetlerden sayılmıştır. Şöyle ki:

a- Normal gözün göremeyeceği kadar az olan kan. Bu, köpek ve domuz gibi muğallez necasetten olan hayvanların kanı olsa bile...

b- Normal gözün, görebileceği miktardaki kan: Bu kan eğer köpek, domuz ve benzeri hayvanların kanı ise mutlak surette afvolunmaz. Kişinin kendi vücûdunun değil de başkalarının kanına gelince, bu kan az miktarda olur da kişi bizzat kendi kendini buna bulaştırmamışsa muaf sayılır. Zaruret olmaksızın üzerinde kan bulunan kişiye de yanaşmaması gerekir. Akıcı kanı olmayan pire ve benzeri hayvanların kanına gelince bunların çok miktardaki kanları da şu üç şartla muaf tutulur:

1- Çok miktardaki pire kanı, kişinin kendi filiyle veya başkası tarafından üzerine bulaşmamış olması gerekir. Mükellef olmayan kişi de, kendi isteğiyle bunu bulaştırmamış olmalıdır. Bu durumda kanın çoğu değil de sadece az miktarı muaf sayılır.

2- Sakınılması güç olmayan ve üzerinde pire kanı bulunan bir şahsa yaklaşmamalıdır. Bunun tersini yapacak olursa pire kanının çoğundan değil de sadece azından muaf tutulur.

3- Bu kan güzelleşmek için bile olsa, üzerindeki giymeye ihtiyaç duyduğu bir elbiseye isabet etmiş olmalıdır. Kişinin kendi vücudunun burun, kulak ve göz gibi tabii geçit yerlerinden akan kanına gelince mûtemed olan görüş şudur: Tabii geçit yerlerinden akmasa bile az miktardaki kan muaf sayılmaktadır. Meselâ çıbanlardan, sivilcelerden ve neşter vurulan yerlerden akan kanlar gibi. Kişinin fazla miktarda akan kanının muaf sayılabilmesi için de üç şart gereklidir:

1- Bu kan, kişinin vücudundaki çıbanı sıkması gibi kendi filiyle çıkmamış olacak. Bunun aksini yaparsa sadece az miktardaki kanından muaf tutulur. Ama neşter vurup kan aldırma ve hacamat (kupa) vurdurma gibi hallerde kendi filiyle de aksa çok miktardaki kanından da muaf tutulur.

2- Kan, çıktığı mahalli aşmayacak. Mahallinden maksat, sadece yaranın veya çıbanın bulunduğu mahal değildir. Meselâ eldeki bir yaranın mahalli, dirseğe kadardır.

3- Zaruret olmadıkça kişinin, üzerinde kan bulunan şahsa veya şeye yanaşmaması gerekir. Muaflığın geçerliliği, kişinin sadece kendi şahsı içindir. Sözelimi, üzerinde kan bulunan bir şeyi tutması veya başkası tarafından böyle bir şeyin üzerine yüklenmesi afvolunmaz. Kanın azlık veya çokluğunun ölçüsü, örfün takdirine göredir. Az veya çok olduğu hususunda şüpheye düşülürse aslolan muaflıktır.

Hanbeliler dediler ki: Muaf sayılan necasetler şunlardır: Az miktardaki kan, irin ve cerahat. Azlığı, insan baktığında kendi kendine: “Bu azdır” dediği bir miktar olarak tanımlanmıştır. Az miktardaki necaset, yiyecek ve sıvılardan başkasına bulaşacak olursa muaf sayılır. Bunlara bulaşırsa muaf sayılmaz. Şayet yiyecek ve sıvıya bulaşan bu pislik, canlı iken temiz olan bir hayvanın ön ve arkasından başka bir yerinden çıkmışsa yine muaftır. Kan, irin ve cerahatten biri, elbisesinin birkaç yerine bulaşmış ise bakılır: Eğer pislik bulaşan bu yerler bir araya getirilip üst üste konulduğunda, tamamı az ise muaf olur. Aksi halde, hayır! Kişinin üzerindeki iki veya daha fazla elbise bir araya getirilerek bunlardaki pislikler üst üste hesaplanmaz. Her giyecek tek başına değerlendirilir. Yeteri kadar istinca yapıp mak'ad temizlendikten sonra geride kalan az miktardaki kalıntı da muaf sayılır. Küçük abdest yapıp iyice temizlendikten sonra gelen idrar sızıntısı da muaftır. Çünkü bundan sakınmak zordur. Vasfı açıkça belli olmayan pisliğin dumanı ve tozu da bu grupta mütâlâa edilir. Afvolunan bir necasetle kirlenen az miktardaki su da böyledir. İnsanın gözüne bulaşıp da yıkanması zarar veren necaset muaftır. İçine necaset bulaşmakla necisliği kesinleşen az miktardaki sokak çamuru da muaf sayılır. 30 (Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fikhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 26-34.)

Necasetin Kendisiyle Giderildiği Şey Ve Ne Şekilde Giderileceği

Necaset bazı şeylerle giderilir. Ki bunları şu şekilde sıralayabiliriz: Temizleyici su: Temiz su, bu iş için yeterli değildir.

Hanefiler dediler ki: Temizleyici olmayan temiz su, necaseti giderme hususunda temizleyici su gibidir. Sirke ve gül suyu gibi sıkıldığında temiz sular da temizleyici su gibidirler. Bunların üçü, galiz de olsa, görünse de, görünmese de bütün necasetleri (bu necasetler kişinin bedeninde, elbisesinde veya namaz kılacağı yerde olsa bile) temizlerler.

Bundan sonra gelecek olan “Suların kısımları” mevzuunda temiz su ile temizleyici suyun açıklaması yapılacaktır. Necasetin bulunduğu yerin nasıl temizleneceği hususunda mezheplerin muhtelif görüşleri vardır.

Hanefiler dediler ki: Necâsetli elbise, bir defa bile yıkanmakla üzerinde görünen necaset giderilirse temiz olur. Tabii, bu yıkama eğer akar bir suda veya üzerine su dökmekle oluyorsa. Fakat bu elbiseler kaptı yıkanıyorsa üç defa yıkanması ve her yıkamada da sıkılması gerekir. Eğer bu elbise necis bir boya ile boyanarak necis olmuş ise onu temizlemek için üzerine su dökmek ve su berrak bir şekilde ondan akıncaya kadar yıkamaya devam etmek gerekir. Üzerine dökülen su, saf olarak ondan damladığında boyanın rengi üzerinde kalmış olsa bile elbise temizlenmiş olur. Renk ve koku gibi eserler necasetin yerinde kalmış olsa, bunları gidermek zor olduğundan muaf sayılırlar. Buradaki zorluğun ölçüsü, giderilmesi için sudan başka sabun ve benzeri maddelere ihtiyaç duyulmasıdır. Necis bir kına ile boyanmak da böyledir. Adamın biri necis bir kınayı vücûduna yakarsa, bunu temizlemek için üzerine su döker ve döktüğü su berrak bir şekilde akıncaya kadar bu işleme devam ederse temizlenmiş olur. Dövme yapmanın hükmü de böyledir. Dövme için, sözgelimi ele ya da dudağa iğne batırılıp kan çıkarılır. Sonra da bu kanın üzerine çivit dökülür, bundan sonra yara iyileşince meydana gelen nakışlı ve renkli iz necis olur. Ki bunun izini su ile gidermek mümkün değildir. Bunu temizlemek, üzerine su döküp, dökülen suyun ondan sâf ve temiz olarak ayrılmasıyla tamamlanmış kabul edilir. Necis yağların eseri de zarar vermez. Ölü hayvanın iç yağı böyle değildir. O bizzat necistir. Görülmeyen necasete gelince onu yıkayan, yıkadığı yerin temiz olmasını zannetmesi halinde sayı şart olmaksızın temiz olur. Vesveseli kimselerin üç defa yıkaması ve eğer yıkadığı şey elbise ise her yıkadığında da sıkması; yıkadığı bir yer ise her yıkadığında temiz bir bez ile kurulması takdir olunmuştur. Bol su dökerek üzerindeki necasetten iz kalmazsa yine temiz olur. Necis yer, kurumakla da temiz olur. Ayrıca temizlemek için su ile yıkamaya gerek yoktur. Vücûdun üzerinde bulunan görünür necaset, salt gidermekle temizlenmiş olur. Görünür olmayanlarda ise galip zanna göre hareket edilir. Necaset bulaşmış kaplara gelince bunlar pişirilmiş topraktan, tahtadan, demir ve benzeri madenlerden yapılmış olurlar. Ki bunları temizlemek de dört şekilde olur:

- a- Yakmak,
- b- Yontmak,
- c- Silmek,
- d- Yıkamak.

Kap, eğer pişirilmiş topraktan veya taştan yapılmış ve aynı zamanda yeni ise ye necaset de bütün kısımlarına sirayet etmiş ise, ateşte yakılarak temizlenir. Eğer eski ise yukarıda geçtiği şekilde yıkayarak temizlenir. Eğer tahtadan yapılmış ve yeni ise, yontarak temizlenir. Eski ise yıkayarak temizlenir. Eğer demir, bakır, kurşun veya camdan yapılmışsa ve ayrıca cilâli ise silerek temizlenir. Cilâli değilse yıkayarak

temizlenir. Yağ, zeytinyağı gibi necislenmiş sıvılara gelince, bunları temizlemek için şu yol takib edilir: Bu sıvının üzerine üç defa su dökülüp tekrar üzerinden alınır. “Ya da bu sıvı dibi delik bir kaba konularak üzerine su dökülür. Yağ üste çıkar. Sonra da karıştırılır. Bilâhare deliğin tıpası açılır. Su akıp gider. Ve geriye kalan yağ da temizlenmiş olur. Bu, sıvılar için böyledir. Necis olan nesne eğer katı ise, necis olan kısmı kesilip atılır. Eğer bu nesne bal ise üzerine su dökülüp kaynatılır. Eski hâline dönünce de temizlenmiş olur. Necis su, akıtmakla temizlenir. Şöyleki: Bu su bir taraftan konulup öbür taraftan çıkmakla akıtılmış olur. Eğer bu su, necis bir kanal içindeyse, bir taraftan doluncaya kadar üzerine su dökülür. Öbür taraftan akıtılınca da akarsu hükmüne girer ve temizlenmiş olur. Kanalin içinde önceden bulunan su miktarınca su akması da şart değildir. Yine aynen bunun gibi necis su, bir leğenin veya çanağın içindeyse, üzerine su dökülüp kenarlarından taşarsa ve taşan bu su, önceden kap içinde bulunan su kadar olmasa bile kuvvetli görüşe göre temizlenmiş olur. Kuyu ve hamam havuzlarıyla kurnaları da üzerlerine su dökülüp taşımakla temiz olur. Hanefiler, diğer bazı temizleyicileri de bu saydıklarımıza ilâve etmişlerdir:

Ovmak: Necis olan şeyi kuvvetlice yere sürmek. Elle yahut ağaç parçasıyla kazımak da ovmak gibidir. Mest ve pabuçlar da -üzerlerindeki necasetin bir cirmi olması kaydıyla- bu şekilde temizlenir. Bu nesnelerin üzerindeki necaset, rutubetli de olsa, yani kuruduktan sonra izi görülse de fark etmez. Kan ve dışkı gibi.

Bu hususta Rasûlüllah (s.a.s.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Sizden biriniz mescide geldiğinde, pabuçlarını ters çevirsin. Eğer onlarda bir pislik varsa yere sürüp silsin. Çünkü yer onları temizleyicidir.” 31 (Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 3, s. 20.)

Ama bu necasetlerin bir cirmi yoksa kurumuş olsalar bile suyla yıkamak vâcib olur.

Silmek: Necaseti giderecek şekilde silmekle kaygan ve pürüzsüz olan şeyler temizlenirler. Kılıç, ayna, cam, kemik, tırnak ve sırcalı kaplar gibi. Hacamat vurulan yeri üç defa ayrı ayrı temiz ve ıslak bezle silmek de böyledir. Hava ve güneşle kurutmakla da yer ve yerde bulunan ağaçlarla çimenlikler ve benzer şeyler temizlenirler. Taşınır olan kilim ve hasır gibi sergiler ancak yıkamakla temizlenirler. Yerin temizlenmesi ise kurumasiyla olur.

Bu hususta Rasûlüllah (s.a.s.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Yerin temizlenmesi, kurumasiıdır.” Bu gibi bir yerde namaz kılmak sahihtir. Ancak bu yerin toprağıyla teyemmüm etmek caiz olmaz.

Çünkü bir yerin temiz olması ile temizleyici olması ayrı ayrı şeylerdir. Teyemmümde toprağın temizleyici olması şarttır. Tıpkı abdestte suyun temizleyici olmasının şart oluşu gibi! Ovalamak: İnsanın kurumuş menisi ovalamakla temizlenir. Rutubetli olanını ise suyla yıkamak vâcibtir.

Bu mevzûyla ilgili olarak Peygamber (s.a.s.) Efendimiz, Hz. Aişe (r.a.) ye şöyle demiştir:

“Eğer (menî) yaş ise onu yıka. Kuru ise ovala.” 32 (Bkz. Buhârî, Vudû’ Bâb: 64; Salât, Bâb: 34; İbn Mâce, Taharet, Bâb: 82.)

Ovaladıktan sonra izi kalsa da bunun bir zararı olmaz. Taharetini (istincasını) suyla yapanın menîsi ovalamakla temizlenir. Taşla yapanınki değil... Zira taş, sünnet kertiği (haşefe)nin başına yayılan sidiği temizlemez. Eğer sidik, haşefenin başına yayılmaz da bilâhare gelen menî bu sidiğin üzerinden geçmezse yine ovalamakla temizlenir. Her ne kadar menî, penisin içinde sidiğin üzerinden geçiyorsa da bu zarar vermez. Erkeğin menîsiyle kadının içten dışarı çıkan menîsi arasında fark yoktur. Çünkü o da erkeğin menisiyle karışmaktadır. Hadîste anlatıldığına göre menî, ovalamakla temizlenmektedir. İnsandan başkasının menîsi ovalamakla temizlenmez. Çünkü söz konusu ruhsat, insanoğlunun menîsi için geçerlidir. Başka menîler buna kıyaslanamaz.

Ditmek: Pamuk da necis olup didildiğinde ditmekle temizlenmiş olur. Hanefiler, kolaylık olsun diye, bu temizleyici hususlara diğer bazı şeyler daha eklemişlerdir: Necis olan katı yağı kesip atmak. Bu husus daha önce de anlatılmıştır. Ki buna bölme derler. Zîrâ hakikatte bu, necis olan parçayı azletmektir. Temizlemek değildir. Necis olan şeyi, temiz olanın parçalarından bölüp ayırmak. Aslında necis olan bir şeyi, necisliğini görmeyene hibe etmek de böyledir. Hibe, gerçekte temizleyici bir unsur değildir. Ama onu hibe alan için bu necis şey temiz sayılır.

Malikiler dediler ki: Necasetin yeri, temizleyici su ile yıkamakla temiz olur. Su, yıkanan şeyden temiz ve sâf olarak ayrılırsa bu yıkama, bir kez dahi olsa yeterli olur. Bu suyun vasfı, necis olmayan kirlilerle değışse de bunun bir zararı olmaz. Bu temizliğin gerçekleşmesi için zor da olsa necasetin mahallindeki tadı da giderilmiş olmalıdır. Tadının kalması, necasetin orada yerleşmiş olduğuna delâlet eder. Giderilmesi zor olmadıkça necasetin rengi ile kokusunun giderilmesi de şart koşulmuştur. Eğer giderilmeleri zor olursa -söz gelimi bir necis ile boyanmışsa- temizliğine hükmolunur. Temizliği yaparken suyu ısıtmak da gerekmez. Ama soğuk suyu kullanmaktan âciz olanlar, ısıtırlar. Sabun, çöven otu ve benzer şeyleri kullanmak da gerekli değildir. Necasetin vasıflarından biriyle değışikliğe uğrayan yıkama suyu da necistir. Ama bu su, boya veya kir ile vasfını değıştirirse necis olmaz. Elbise, hasır, mest ve ayakkabının necasete bulaşıp bulaşmadığı hususunda şüpheye düşülürse, bunların tümünü kaplamasa bile bir defa, üzerlerine temizleyici su serpmek yeterli olur. Eğer necasetin vücûda veya yere bulaştığı hususunda şüpheye düşülmüşse bu durumda vücûd veya yer ancak yıkamakla temizlenir. Zîrâ su serpmek kıyasa muhaliftir. Bununla ilgili olarak gelen nâssta sayılan şeyler sınırlıdır. Ki onlar da şu dört maddeden ibarettirler:

1. Elbise,
2. Hasır,
3. Mest,
4. Pabuç.

Bunları su ile yıkamak daha ihtiyatlı olur. Zâten aslolan da budur. Suyu serpmekse, hükümde bir hafifletmedir. Necis olduğu yakînen veya zannen bilinen yer üzerine bol miktarda temiz su döküp necasetin aslı ve niteliği kaybolunca temizlenmiş olur. Mescid-i Nebevî'ye idrarını boşaltan arabîye ilişkin hadîs, bizim bu husustaki mesnedimizdir:

“Arabî, gelip mescidde işedi. Sahâbilerin bir kısmı ona bağıırıp çağırıldılar. Peygamber (s.a.s.), onu kendi

haline bırakmalarını ve sonra da o yere bir kova su dökmelerini emretti". 33 (Bkz. Buhârî, Edeb, 35, 80; Tirmîzî, Taharet, 112.)

Necis olan su, üzerine temizleyici su dökmekle kendisindeki necasetin vasfı giderse temizlenmiş olur. Yağ, bal, zeytinyağı gibi sudan başka sıvılar, az bir necasetle necis olurlar. Ve hiçbir şekilde temizlenme kabul etmezler.

Hanbeliler dediler ki: Yer dışındaki necis şeyleri temizleyici suyla temizlemek şu şekilde olur: Necis olan şey yedi defa yıkanmalıdır, öyle ki, yedinci yıkayıştan sonra necasetin ne rengi ne tadı ve ne de kokusu kalmamalıdır. Sözkonusu necaset, yedinci yıkayıştan giderilmiş olsa bile yedi defa yıkamakla temizlenmiş olur. Eğer bu necaset köpek ile domuzdan, bunların kendi cinsleriyle veya başkalarıyla çiftleşmelerinden doğan yavrularından olursa, bu yedi yıkamadan birinin suyuna temizleyici toprak, sabun veya benzeri bir şey katmak gerekir. En doğrusu, bu katkı maddesini birinci suya ilâve etmelidir. Eğer yedinci yıkayıştan sonra necasetin eseri kalırsa, giderilinceye kadar yıkamaların sayısı arttırılır. Necasetin tadını gidermek çok zor olursa temizlenmiş olmaz. Ama muaf sayılır. Necasetin rengi ve kokusunu birlikte gidermek zor olursa bu durumda necis olan yer temizlenmiş sayılır. Necaseti içine emip çekmiş olan pislenmiş elbisenin temizlenmesi için her yıkayıştan, içinde yıkanmakta olduğu suyun dışına çıkarılıp sıkılması şarttır. Sıkarken de elbiseyi yaramaz hâle sokacak kadar sıkılmamalıdır. Necaseti emip çekmeyen şeyler meselâ kapları temizlemek için, üzerlerine yedi kez su döküp akıtmakla olur. Sıkılması mümkün olmayan nesnelere temizlemek için bu gibi şeyleri dövüp üzerlerine ağır bir şey indirmek yeterli olur. Veyahut da yedi yıkayıştan her birinden sonra bu nesneyi ters çevirip suyu dökmek de yeterli olur. Necis olan şey eğer yer parçası veya evin içindeki büyük-küçük havuzlar ile kaya parçalarından biri ise, bunlardaki necasetin aynı gidinceye kadar üzerlerine bol miktarda su dökmek yeterli olur. Kendi arzusuyla ygmek yemeye başlamış olan küçük çocuğun sidiğiyle necis olan bir şeyi temizlemek için o şeyi suya daldırmak yeterli olur. Üzerine gelen su, kendisinden ayrılmasa da zararlı olmaz. Bu durumdaki çocuğun kusuntusu da sidiği hükmündedir.

Şafililer dediler ki: Temizleyici suyla "necaset-i muğallaza"yı (necâset-i muğallaza, köpekten, domuzdan, bunların kendi cinslerinden veya başka cinsten eşleriyle birleşmelerinden doğan yavrularından sâdir olan necasettir) temizlemek, yedi defa yıkamakla ve bu yedi yıkayıştan birinin suyuna toprak katmakla mümkün olur. Bu toprağın temizleyici bir toprak olması ve teyemmümde kullanılmış bir toprak olmaması gerekir. Teyemmüm toprağından daha genel olması kastedilen bu toprak, kırmızı kumu, sarı, kırmızı ve beyaz renkteki toprağı, çamuru, un gibi başka bir unsurla karışık toprağı kapsamına alır. Yıkama suyuna toprak katmak şu üç şekilde olur:

1. Necâsetli yere dökmeden önce su ile toprak birbirine karıştırılacak.
2. Necâsetli yere önce su dökülecek, sonra da buranın üstüne toprak konulacaktır.
3. Necâsetli yere önce toprak konulacak, sonra da üzerine su dökülecektir.

Toprakla yıkamanın bu üç şeklinin uygulaması ancak, necasetin cisminin giderilmesinden sonra yeterli olur. Eğer necasetin cirmi yoksa ve yeri de kuru ise bu üç şekilden birinin uygulanması yeterli olur. Yok,

eğer necasetin yeri rutubetli ise buraya önce toprağı koymak temizleme işi için yeterli olmaz. Çünkü toprak, sudan daha zayıf olması dolayısıyla necâsetlenmiş olur. Diğer iki uygulama şekli yeterli olur. Eğer necâset-i muğallaza, toprağın bizzat necis olmayan bir yerinde ise bu yerin toprağı yedi yıkayıştaki sulardan birine katılabilir. Bu yedi yıkayıştan birincisi, necasetin, aynının giderildiğı yıkayıştır. Birden fazla yıkama olmuşsa bile bu yıkayışların sayısı bir olarak kabul edilir ve altı yıkayış daha ilâve edilir. Meselâ necaset, ancak altıncı yıkayıştaki giderilmişse bu altı yıkayış sadece bir yıkayış kabul edilir. Ve bundan sonra altı kez daha yıkanır. Diyelim ki yedi veya daha fazla sayıdaki yıkama ile necaset giderilebilmişse bu yıkayışlara altı yıkayış daha eklenir. Necasetin rengi, tadı, kokusu gibi niteliklerinin giderilmesine gelince bu, yedi yıkayışa bağılı değildir. Meselâ bu nitelikler yedinci yıkayıştaki giderilmiş olsalar bile bunlar yedi yıkayış olarak kabul edilir ve ayrıca altı yıkayış eklenmesine gerek kalmaz. “Muhaffef necâset'e gelince bunu temizlemenin keyfiyeti şöyledir: Necasetin bulunduğu yerin üzerine, akıp gitmesi şartı aranmaksızın üstünü kaplayacak şekilde su serpilecektir. Bu necaset, iki yaşım doldurmamış ve çeşitli neveleriyle süttten başka bir şeyle beslenmeyen çocuğun, özellikle sidiğidir. Peynir, yağ tortusu ve kaymak da sütün türlerinden sayılır. Bu süt ister insan, ister hayvan sütü olsun, aynı hükme tâbidir. Ama kadın ve erselik (hünsa, çift cinsiyetli)lerin idrarı böyle değildir. Bu hususta Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

“Kadının idrarı yıkanır. Çocuğunkine ise su serpilir.” 34 (Ebû Dâvûd, Taharet, Bâb: 135; Tirmîzî, Cuma, Bâb: 97; İbn Mâce, Taharet, Bâb: 77.)

Erselikler de kadınlardan sayılmaktadırlar. Çocuk, süttten veya çeşitlerinden başka bir şeyle beslenmesi bile iki yaşını doldurduktan sonra idrarı yıkamak gerekir. Yine bunun gibi, iki yaşını doldurmamış olsa bile bir defa-cık olsun süttten başka bir şey yerse yine idrarını yıkamak gerekir. Ama gıda maksadıyla değil de ilâç olarak böyle bir şey yemişse bu, idrarına su serpmeye engel olmaz. Tabîi, su serpmeden önce bu necasetin aynını gidermek, meselâ, idrar bulaşan yeri sıkmak veya kurutmak gerekir. Yine aynen bunun gibi, su serperken necasetin evsâfını gidermek de gerekir. Yukarıda “...çocuğun özellikle sidiğidir” şeklinde bir kayıt konmasının sebebi, sidikten başka pislikleri bu hükmün dışında tutmak içindir. Çünkü o tür pislikleri yıkamak vâcibdir.

Orta durumdaki necasete gelince, bu yukarıda geçtiğı gibi kendi arasında hükmî ve aynî olmak üzere iki kısma ayrılır. Hükmî olanın cirmi, rengi, tadı ve kokusu olmaz. Çocuktan başkasının kurumuş olan idrarı gibi. Aynî olanın ise cirmi, rengi, tadı ve kokusu olur. Hükmî olanı temizlemenin yolu, bulunduğu yerin üzerine bilerek dahi olmasa bir kez su dökmek yeterli olur. Aynî olanı temizlemek de böyledir. Ancak bunda necasetin aynının giderilmesi de şarttır. Bu necasetin temizlenmesinden sonra vasıflarının geride kalmasına gelince, kalan bu vasıf eğer tadı ise ve giderilmesi de zor ise sakıncası olmaz. Buradaki zorluğun ölçüsü, söz konusu vasfın kesmekle giderilemeyişidir. Bu durumda necâsetli yer, afvolunan necasetlerden sayılır. Ama bundan sonra gidermek mümkün ise giderilmesi vâcib olur. Tabîi bu hâl ile daha önce kılınan namazları iade etmek vâcib olmaz. Necasetin bu vasfım gidermek zor olursa bu mâzuriyeti kabul edilinceye kadar sabun ve benzeri şeylerden yararlanmak da vâcib olur. Renk ve koku vasıfları birlikte kalırsa hüküm yine aynıdır. Eğer renk veya koku vasıflarından biri kalırsa ve giderilmesi

de zor olursa necaset mahalli temiz olmuş savılır. Zorluğun ölçüsü, üç defa su ile yıkayıp ovalamakla rengin veya kokunun gitmemesidir. Eğer bundan sonra söz konusu vasıflardan birini giderme imkânı doğarsa, necaset yerinin temizlenmiş olduğuna hükmedilmez. Her üç şekilde de necasetin giderilmesinde aranan şart, eğer su az ise, su necasetin üzerine akıp gelmelidir. Eğer su az ise necaset de su üzerine akıp geliyorsa bu durumda her ikisi karşılaşmakla su necis olur. Eğer su necis olup vasfını değiştirmemiş ise üzerine kulleteyn³⁵ miktarını buluncaya kadar temizleyici su ilâve edilir. Böylece de temizlenmiş olur. Eğer su, vasfını değiştirerek necis olmuşsa, az olsun çok olsun temiz olmaz. Ancak kulleteyn miktarını buluncaya kadar üzerine temizleyici su ilâve edilirse ve su da tekrar eski evsâfını elde ederse temizlenmiş olur. Sidik ve şarap gibi orta durumdaki sıvı bir necasetle pislenen yerin temizlenmesine gelince, bu yer necaseti eğer içine çekip emmişse her tarafını kaplayacak şekilde üzerine su dökmek gerekir. Eğer emip içine çekmemişse öncelikle bu sıvı kurutulmalı, sonra da bir kez dahi olsa üzerine su dökmelidir. Eğer bu yer katı yerde bulunan orta nitelikli bir necasetle pislenmiş ise bu yeri temizlemek için, eğer yerde eser bırakmamış ise yalnız necaseti kaldırıp atmalıdır. Yok, eğer nemli olup yerde eser bırakmışsa necaseti kaldırıp attıktan sonra yerin tamamını kaplayacak şekilde üzerine su dökmelidir.

Necasetin ayınının (kendisinin) yarayıklı hâle dönmesi ele necaseti gideren unsurlardan sayılmaktadır. Şarabın sirkeye, ceylan kanının miske dönüşmesi gibi! Necasetin ateşle yakılması da bunlardandır. Yalnız mezheplerin bu hususta ihtilafı görüşleri vardır.

Hanefiler dediler ki: Necaseti ateşle yakmak onu temizler.

Şafî ve Hanbelîler: Ateşle yakmayı, necaseti temizleyici şeylerden saymamışlardır. Bunlar derler ki: Ateşte yakılan necasetin hem külü, hem de dumanı necistir.

Malikiler dediler ki: Ateş necaseti gidermez. Fakat meşhur olan rivayete göre, ateşte yakılan necasetin külünü bundan istisna etmişlerdir.

Ölü hayvanların derilerinin dibâğ edilmesi de bunlardandır. Yalnız dibâğın deriyi temizleyip temizlemediği hususunda mezhepler ayrı görüşlere sahiptirler.

Hanefiler: Selem ağacıyla, şapla ve benzeri maddelerle yapılan hakikî dibâğ ile topraklama, güneşte ve havada kurutma şeklinde yapılan hükmi dibâğ arasında bir ayırım yapmamışlardır. Dibâğ yapılmaya tahammülü olması hâlinde dibâğ, ölü hayvan derilerini de temizler. Ama dibâğ yapılmaya tahammülü olmayan hayvan derileri temizlenmezler. Yılan derisi gibi! Domuz derisi dibâğla temizlenmez, ama köpeğinki temizlenir. Zira sahih olan görüşe göre o, aynen necis değildir. Deri temizlendikten sonra, üzerinde namaz kilmabilir. Ancak yenmesi caiz olmaz. Derinin üzerindeki tüy ve benzeri şeyler temizdir. Nitekim bu husus, daha önce de anlatılmıştır. Şafîler: Temizleyici dibâğ, ancak dili yakabilen ve acı veren bir dibâğdır, demişlerdir. Bu şekildeki bir dibâğ ile derideki rutubet ve fazlalık gider ve daha sonra da pis kokmaması sağlanmış olur. Dibâğlama maddesi, kuş pisliği gibi necis bir şeyle olsa bile bu, necis olmuş bir elbiseye benzer. Daha sonra temizlemek için yıkanır. Köpek ile domuzun, bunların gerek kendi cinslerinden, gerek başka cinslerden temiz olan eşleriyle çiftleşmelerinden doğan yavrularının derileri dibâğ yapmakla temizlenmez. Dibâğ yapılan derilerin üzerindeki yün, kıl, tüy ve kanat tüyleri de temiz olmaz. Fakat İmam Nevevî, giderilmeleri meşakkatli olduğundan dolayı bunların azının muaf sayılacağını söylemiştir.

Mâlikîler: Bunlar dibâğ, temizleyici şeylerden saymamışlardır. Hadîste vârid olan tahareti, nezâfet dediğimiz normal temizlik mânâsında telakkî etmişlerdir. Dibâğ yapılan deriyi kuru ve temizleyici şeylerde kullanmaya ruhsat vermişlerdir. Bunların üzerinde herhangi bir şey de öğütülmemelidir. Kuru şeylerde kullanılmasını derken, kuru şeye derinin pisliğinin bulaşmayacağını göz önüne almış bulunuyoruz. Temizleyici şeylerde kullanılmasını derken de, temizleyici şeyin, necaseti kendi kendinden uzaklaştırarak güce sahip olduğunu göz-önüne almış bulunuyoruz. Derinin üzerindeki yün ve benzeri şeyler ise temizdirler. Zîrâ bunlara hayat nüfuz etmemiştir. Hayvanın ölümü nedeniyle necis olmazlar. “Dibâğ, temizleyici unsurlardan değildir” sözü, Mâlikîler nezdinde meşhur bir görüştür. Fakat bu mezhepteki bazı muhakkikler dibâğın, temizleyici bir unsur olduğunu söylemişlerdir.

Hanbelîler: Ölü hayvanların derilerini dibâğ etmek, temizleyici olmaz demişlerdir. Ancak, dibâğ edilen bu derileri kuru şeylerde kullanmanın mubah olduğunu söylemişlerdir. Ölü hayvanın yün, kıl, tüy ve kanat tüylerine gelince, bunlar temizdirler.

Necis olan şeyi yıkarken niyet etmeye gerek yoktur. Su dışındaki sade yağ, bal ve zeytinyağı gibi sıvılar necis olduklarında temizlenme kabul etmezler.

Hanefiler dediler ki: Yukarıda sayılan sıvılar su ile temizlenmeyi kabul ederler. Su ile temizlenmelerinin keyfiyeti de daha önce temizleyiciler bahsinde anlatılmıştır.

Katı olanlara gelince bunların, necaseti içine çeken kısmı hariç, diğer kısmı temizlenmeyi kabul eder. Ki mezheplerin bununla ilgili detaylı görüşleri aşağıda anlatılmıştır.

Mâlikîler: Bunlara göre, necaseti içine çeken katı maddelerden temizliği kabul etmeyen şey, necasetle pişmiş bir ettir. Ama piştikten sonra üzerine bir necaset düzecek olursa temizlenme kabul eder. Necis bir suyla kaynatılan yumurta, necis bir tuzla tuzlanan zeytin ve derinliklerine necaset düşüp nüfuz eden toprak kaplar da aynı şekilde temizlenme kabul etmezler.

Hanbelîler: Bunlar, kaynatılmış yumurta dışında Mâlikîlere muvafakat etmişlerdir. Kabuğu sert olduğundan ötürü yumurta, içinde kaynamakta olduğu sıvıyı içine çekmez. Dolayısıyla da temizlenme kabul eder. Bunlar, pişirilmiş etle haşlanmış et arasında bir ayırım yapmazlar. Her iki hâlde de necis et, temizlenme kabul etmez.

Şafililer dediler ki: Necaseti içine çeken katı maddeler temizlenme kabul ederler. Eğer et, necis bir şey içinde pişirilirse veya buğday tanesi necaseti içine çekerse veyahut da bıçak, necis bir suyla sulanırsa, üzerlerine su dökmekle hem içi hem de dışı temizlenmiş olur. Ancak hamuru, katı bir necasetle yoğurulmuş olan bir kiremit temizlenme kabul etmez. Bu, ateşle yakılsa da, suyla yıkansa da temizlenmez. Bir sıvı ile necis olan şeyler böyle olmayıp, kendilerini kaplayacak şekilde üzerlerine su dökülürse temizlenmiş olurlar.

Hanefiler: Katı maddeleri sınıflandırarak demişlerdir ki: Eğer pislenecek şey bir kap veya benzeri nesnelere ise, daha önce de temizlemenin keyfiyeti bölümünde anlatılan şekilde temizlenme kabul eder. Eğer pislenecek şey, et ve buğday gibi pişirilen nesnelere ise, kendisine necaset bulaşmış olduğu haliyle pişirilirse, kaynatıldıktan sonra artık hiçbir surette temizlenme kabul etmez. Fetva bu yöndedir. Çünkü bu nesnenin bütün parçaları necaseti içine çekmiştir. Yine aynı şekilde tavuk da karnı yarılıp içerisindeki pislikler çıkarılıp, suyla temizlenmeden kaynatılırsa artık hiçbir surette temizlenme kabul etmez. Hayvan başları ve işkembe etleri de böyledir. Bunlar, yıkayıp temizlenmeden kaynatılırlarsa artık

hiçbir şekilde temizlenme kabul etmezler. 36 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 34-43.

SULARIN KISIMLARI

Sular, kendisiyle temizlenmenin sahîh olması veya olmaması bakımından üç kısma ayrılırlar:

1. Temizleyici sular.
2. Temiz ve fakat temizleyici olmayan sular.
3. Pis sular.

Bu kısımlardan herbirinin ilgili olduğu bahisler vardır. Önce bu suların birinci kısmını teşkil eden “temizleyici su”yu ele alalım. Bunun da kendine bağlı birtakım bölümleri vardır ki bunları şöylece sıralayabiliriz: 37 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 44.

Temizleyici Sular Bahsi

Tanımı: Temizleyici su, gökten inen veya yerden kaynaklanıp rengi, tadı ve kokusundan ibaret olan üç vasfı, temizleyiciliğini giderecek bir şeyle değişmemiş ve kullanılmamış olan sudur.

Malikiler dediler ki: Suyun kullanılmış olması, onu temizleyici olmaktan çıkarmaz. Kullanılmış suyla abdest almak ve gusül yapmak, kerahetle birlikte sahîh olur. Suyun temizleyici özelliğini gideren şeyler ile suyun kullanılmasını gerekli kılan şeylerin açıklaması ileride yapılacaktır.

NOT: Değerli okucular; Ben araştırmalarım da, Abdeste başlarken veya Namaza başlarken Niyet, kalple olur. Bu Niyet, Namaz Abdesti, Gûsül Abdesti, Teyemmüm Abdesti, Farz Namaz, Sünnet Namaz veya Nafile Namazlarda da aynıdır. Ben konu bölünmesin diye olduğu gibi yazdım. En doğru kaynak, hiç şüphesiz Kur'an ve Sünnet'tir. Bunun dışında alimler ve imamlar hata yapabilirler yani nadiren de olsa görüşlerinde yanlış bilgi verebilirler. Birde, bu temizlik ve namaz bölümlerinde yazmış olduğum Dört Mezhep İmamlarının görüşleri, yazmış olduğum tüm konularda tamamı, İmamlarımızın kendi görüşleri değildir bir kısmı yani kendilerinden sonra gelen, onları takip eden (öğrencilerinin) İmamların görüşleridir. Allâh Subhânehu ve Teâlâ onlara Rahmet etsin. Bu notu yazmamdaki amaç, yanlış bilgi verip, gerek değerli imamlarımızı gerekse kendimizi zan altında bırakmamak içindir. Sizlere buradan tavsiyem eğer, tüm bu yazmış olduğum konularla alakalı, yanlış olduğunu düşündüğünüz veya bildiğiniz bir şey varsa, onu Kur'an ve Sünnet'ten araştırmanızdır. Allâh Subhânehu ve Teâlâ bize ve Tüm Müslüman kardeşlerimize dinimiz İslâm'ı doğru öğrenmeyi ve hayatımızın her alanında doğru uygulamayı nasib etsin İnşeAllâh. Allâhümme Amin.

Hâtime:

Hamd âlemlerin rabbi olan Allâh'a mahsustur. Salât ve selâm yaratılmışların en hayırlısı Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem'in, âlinin ve ashabının üzerine olsun.

Yardım ve başarı, izzet ve şeref Allâh'tandır.

O, her şeyin en iyisini bilendir.

Muvahhid Kullara Selâm Olsun.

Polat Akyol

NOT: KONUNUN DEVAMI VAR

KAYNAKLAR:

3 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: XVII-XVIII.

9 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 3-4. 10 (Buharı, Merdâ, Bab: 10-14; Menâkıb, Bab: 25).

11 Tevbe: 9/28.

12 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 7-12.

13 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 12-13.

14 (İsrâ: 17/71)

15 (Tevbe: 9/28)

16 (İbn Mâce, Et'ame, 31)

17 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 12-17.

18 Ebû Dâvûd, Taharet, 41; Tirmizî, Taharet, 52.

19 (Buhârî, Kitâbü'z-zekât, Bab:61; Zebâih, Bab: 30)

20 Nahl: 16/80.

21 Mide suyundan kasıt, süt oğlak ve danalarının midelerinden çıkan bir sıvıdır. Bu sıvı, sülün peynire dönüşmesi için mayalanma işlemine katkı sağlar. Arapça adı "infaha" olan bu sıvıya "mecbene" diyenler de vardır. (Çeviren).

22 Buhârî, Vudû', 33, Müslim, Taharet, 89.

23 Kinan: Küçük ve kırmızı renkte bir kurtçuk olup sokması şiddetlidir.

24 Dârîmî, Vudû', Bâb: 114.

25 Müslim, Eşribe, 73; Ebû Dâvud, Esribe, 5.

26 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 18-2626

27 Hacc: 22/78.

28 Müslim, Taharet, Bâb: 111; Ebû Dâvud, Taharet, Bâb: 11.

29 Buhârî, Vudu', Bâb: 66: Zekât. Bâb: 8, 9; Tirmîzî, Et'ame, Bâb: 38.

30 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 26-34.

31 Ahmed b. Hanbel, Müsned, c. 3, s. 20.

32 Bkz. Buhârî, Vudû' Bâb: 64; Salât, Bâb: 34; İbn Mâce, Taharet, Bâb: 82.

33 Bkz. Buhârî, Edeb, 35, 80; Tirmîzî, Taharet, 112.

34 Ebû Dâvûd, Taharet, Bâb: 135; Tirmîzî, Cuma, Bâb: 97; İbn Mâce, Taharet, Bâb: 77.

35 (Kulleteyn: Eni 48 cm., yüksekliği 96 cm. lik küp şeklindeki bir kap dolusu kadar olan (221 litre) sudur.) (Çeviren).

36 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 34-43.

37 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 44.

38 Abdurrahman Cezirî, Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhi- I, Çağrı Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 1993: 44-45.